

**Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної (військової) адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (МАГІСТЕРСЬКИХ) РОБІТ

Методичні настанови

для здобувачів освіти спеціальності Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), освітній рівень «магістр»

**Харків
2023**

УДК 378.22:001.81(072)

Н 27

Укладачі:

Бельмаз Я. М., доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології
Осова О. О., доктор пед. наук, професор, професор кафедри іноземної філології
Пікалова А. О., кандидат філол. наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології

Рецензенти:

Блинова І. А., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Горovenko О. А., кандидат пед. наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради

Н 27 Написання кваліфікаційних (магістерських) робіт : метод. настанови для здобувачів освіти спец. Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), освітній рівень «магістр» / уклад. : Я. М. Бельмаз, О. О. Осова, А. О. Пікалова ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2023. – 119 с.

Методичні настанови розроблені відповідно до Положення “Про випускню кваліфікаційну роботу здобувачів вищої освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради”. Методичні настанови висвітлюють загальні положення науково-дослідної роботи здобувачів освіти, основні етапи роботи над дослідженням, структуру та оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи, критерії її оцінювання. У методичній праці описується метамова та стиль наукового дослідження. У додатках представлено зразки вступу, висновків, змісту, анотації, оформлення списку використаних джерел та супровідних документів до магістерської роботи.

Методичні настанови стануть у нагоді як керівникам кваліфікаційних (магістерських) робіт, так і здобувачам освіти спеціальності Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))

УДК 378.22:001.81(072)

*Затверджено на засіданні науково-методичної ради
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Протокол № 5 від 10.05.2023*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	6
ОСНОВНІ ЕТАПИ РОБОТИ НАД НАУКОВИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ	9
ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ПОКАЗНИК СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	21
СТРУКТУРА ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ	30
МЕТАМОВА ТА СТИЛЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	49
ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ	58
ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	62
ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ	65
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ ...	66
ПІСЛЯМОВА	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85
Додаток А	88
Додаток Б	89
Додаток В	90
Додаток Г	92
Додаток Д	94
Додаток Е	95
Додаток Є	99
Додаток Ж	104
Додаток З	109
Додаток І	111

ПЕРЕДМОВА

Одним з основних чинників підготовки висококваліфікованих спеціалістів відповідного профілю є науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти, що поєднує в собі як навчання здобувачів освіти елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості, так і власне наукові дослідження, що проводять здобувачі освіти під керівництвом фахівців відповідного профілю. Студентська науково-дослідна робота об'єднує цілі та напрями навчальної та наукової діяльності, які здійснюються в освітньому процесі та в позааудиторний час, що забезпечує формування науково-професійного світогляду, опанування методологією та методами наукового дослідження; глибше розуміння обраної спеціальності; розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей здобувачів освіти у вирішенні практичних завдань; розширення теоретичного кругозору й наукової ерудиції майбутнього викладача англійської мови.

Науково-дослідна робота є обов'язковим елементом освітнього процесу і втілюється в навчальних планах і робочих навчальних програмах освітніх компонентів. Крім того, вона здійснюється у студентських наукових гуртках та проблемних групах. Її результати оприлюднюються на студентських наукових конференціях, конкурсах, при захисті курсових та магістерських робіт і на сторінках наукових збірників закладів вищої освіти.

Мета цього видання – допомогти здобувачам освіти у виконанні кваліфікаційної (магістерської) роботи, її правильного оформленні згідно з чинними стандартами, а також роз'яснення процедури її захисту перед екзаменаційною (атестаційною) комісією. Методичні рекомендації призначені забезпечити єдині критерії написання та оформлення кваліфікаційної наукових (магістерської) роботи здобувачів освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)).

Методичні рекомендації містять матеріали для підготовки здобувачів освіти до основних етапів роботи над науковими дослідженнями; загальні положення та структуру роботи; вимоги до оформлення титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, висновків; порядок оформлення списку використаних джерел і літератури, додатків; відомості про технічне оформлення навчально-наукових робіт. Представлені вимоги до метамови дослідження і стилю викладу матеріалу, наведені основні методи, методики та процедури лінгвістичного аналізу.

Як додатки наведені зразки оформлення титульного аркуша кваліфікаційної (магістерської) роботи; зразки змісту кваліфікаційної (магістерської) роботи; приклад вступу кваліфікаційної (магістерської) роботи; приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел; зразки написання висновків до розділу дипломної роботи; зразки написання загальних висновків до курсової та дипломної роботи; зразки оформлення додатків. Заслужують на увагу критерії оцінювання науково-дослідних робіт; вислови, словосполучення і звороти, характерні для англійського наукового стилю.

Оформлення кваліфікаційних (магістерських) робіт відповідно до встановлених вимог є важливим етапом узгодження формальної сторони та змісту наукового дослідження.

Запропоновані методичні рекомендації мають за мету допомогти студентам у написанні та оформленні наукової роботи.

Укладання методичних рекомендацій стало можливим завдяки використанню офіційно-нормативних документів Міністерства освіти і науки України, нормативних документів Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, а також праць багатьох фахівців.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Одним із цільових напрямків підготовки фахівців з вищою освітою є підготовка здобувачів освіти до науково-дослідної роботи. Науково-дослідна робота здобувача освіти, найголовнішим результатом якої є підготовка і написання кваліфікаційної (магістерської) роботи, є важливою, невід'ємною від інших складових частиною цілісного освітнього процесу й однією з головних підстав отримання відповідної кваліфікації.

Кваліфікаційна (магістерська) робота магістра є самостійним теоретико-прикладним науковим дослідженням здобувача освіти, що виконується відповідно до навчального плану на завершальному етапі навчання за освітньою програмою другого (магістерського) освітнього рівня і передбачає:

а) систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань;

б) розвиток навичок самостійної роботи й опанування методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є самостійним дослідженням (розробкою) наукової проблеми. Вона є видом академічної роботи, що систематизує набуті здобувачем освіти знання та вміння у певній сфері.

Кваліфікаційна робота магістра передбачає проведення наукових досліджень (творчих розробок) із проблем певної галузі науки відповідно до спеціальності. Екзаменаційній (атестаційній) комісії обов'язково подаються матеріали, що характеризують наукову (творчу) і практичну цінність виконаної роботи – друковані статті, методичні розробки, творчі роботи тощо.

Виконання й захист кваліфікаційної (магістерської) роботи дозволяють визначити рівень теоретичної і практичної підготовки здобувача освіти, перевірити його здатність бути дипломованим фахівцем із певної освітньої програми.

Головною метою написання кваліфікаційної (магістерської) роботи є опанування здобувачами освіти інтегрованою здатністю розв'язувати складні завдання й проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідницько-пошукових дій на основі засвоєних за весь період навчання загальних, професійних, предметних компетентностей відповідно до вимог стандартів вищої освіти.

Виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи передбачає:

- поглиблення, систематизацію та закріплення отриманих за час навчання компетентностей здобувача освіти;
- розвиток здатності обирати й аналізувати наукову або практичну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний і/або практичний характер;
- напрацювання й розвиток навичок самостійної роботи та творчого пошуку, у тому числі в умовах, що змінюються;
- опанування методикою наукових досліджень та експерименту відповідно до спеціальності;
- визначення рівня підготовленості випускника до майбутньої професійної діяльності, самовдосконалення й продовження навчання для здобуття наступного рівня вищої освіти.

Темами кваліфікаційної (магістерської) роботи можуть бути питання з усіх розділів лінгвістики, методики викладання іноземної мови, зіставні дослідження, дослідження у галузі теорії перекладу, дослідження в галузі прикладної лінгвістики тощо. В основі роботи має бути конкретний фактичний матеріал, зібраний, усвідомлений та належним чином опрацьований здобувачем освіти. Обов'язково має бути представлено розділ, в якому висвітлюється методичний аспект реалізації того чи іншого мовного матеріалу у старшій або вищій школі.

При виконанні кваліфікаційної (магістерської) здобувач освіти повинен самостійно опрацьовувати наукову літературу, вивчати матеріали періодичних наукових видань, осмислювати різні точки зору та підходи до проблеми, що досліджується, аргументувати власну позицію, окреслити сфери практичного застосування отриманих у ході виконання роботи результатів, що сприятиме збагаченню теоретичних знань та практичних умінь здобувача освіти та розширенню його професійного кругозору.

При написанні науково-навчальних робіт слід дотримуватись таких загальних вимог:

- 1) чіткість та логічна послідовність викладу матеріалу;
- 2) переконливість аргументації;
- 3) стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення;
- 4) конкретність викладу результатів дослідження.

Робота має містити:

- 1) актуальність тематики та відповідність сучасному стану науки;
- 2) обґрунтування вибраного напрямку досліджень, методів розв'язання завдань та їх порівняльна оцінка;
- 3) аналіз та узагальнення наявних результатів;
- 4) розробка загальної методики проведення дослідження;
- 5) характер і зміст виконаних теоретичних досліджень, методи досліджень;
- 6) обґрунтування необхідності проведення експериментальних досліджень (у разі потреби);
- 7) оцінка повноти розгляду (аналізу) поставленої мети;
- 8) відповідність виконаних досліджень плану;
- 9) наукова та практична цінність виконаної роботи [Бельмаз; Осова].

Отже, до *основних вимог*, що висуваються до будь-якої наукової роботи, належать: вимоги новизни, актуальності, вірогідності, практичної та теоретичної значущості.

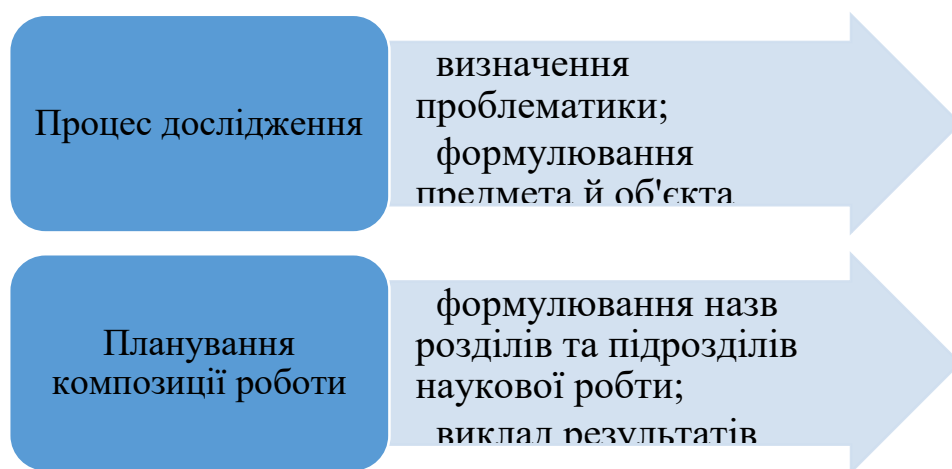
При максимальній самостійності процесу дослідження здобувач освіти повинен активно співпрацювати з науковим керівником, а саме: обговорювати проблему, що досліджується, звітувати про стан виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи, повідомляти про отримані результати, враховувати рекомендації та зауваження, брати їх до уваги в подальшій роботі.

Написання та захист кваліфікаційної (магістерської) роботи здійснюється державною мовою або англійською мовою.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОБОТИ НАД НАУКОВИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ

Організація та планування науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти у період підготовки дипломної роботи передбачає раціональний розподіл часу для її написання, чітке дотримання вимог щодо обсягу та встановлених термінів здачі. Від ретельного планування основних етапів підготовки науково-дослідної роботи залежить процес виконання самої роботи та вчасне подання її на кафедру.

Планування навчально-наукової роботи охоплює два важливі аспекти (рис.1).

Рис.1 Аспекти планування навчально-наукової роботи здобувачів вищої освіти.

Виконання кваліфікаційної роботи передбачає декілька етапів:

- 1) нульовий (попередній), основна мета якого полягає в попередньому ознайомленні з технологією підготовки кваліфікаційної роботи та процедурою її захисту;
- 2) вибір напрямку, теми, об'єкта, предмета дослідження;
- 3) збір і аналіз інформації за темою;
- 4) збір фактичного матеріалу;
- 5) формулювання гіпотези;
- 6) вибір відповідних методів дослідження;
- 7) складання детального плану роботи;
- 8) проведення власного дослідження, обробка, аналіз, узагальнення його результатів;
- 9) належне оформлення дипломної роботи.

Починаючи працювати над кваліфікаційною роботою, здобувачі вищої освіти самостійно обирають її *тему* із запропонованого кафедрою переліку. Допускається внесення додаткових тем, які можуть запропонувати здобувачі вищої освіти, керуючись власними науковими інтересами. Однак, у такому випадку тема кваліфікаційної роботи узгоджується з науковим керівником та завідувачем кафедри іноземної філології та ухвалюється на засіданні кафедри.

Під час консультацій, які систематично проводяться з науковим керівником, уточнюється тема кваліфікаційної (магістерської) роботи, узгоджується план проведення наукового дослідження, інструментарій, методи дослідження тощо.

Назва роботи повинна бути лаконічною, не містити ускладненої термінології, відповідати спеціальності, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, а також тематичній спрямованості наукової роботи кафедри іноземної філології. Крім того, тема кваліфікаційної роботи повинна бути актуальною, мати недостатній ступінь розробленості в науковій літературі та не повторювати тематику вже захищених наукових робіт, а також мати теоретичну цінність та практичну спрямованість у майбутній

професійно-педагогічній діяльності. Такий підхід до організації навчально-дослідної роботи зорієнтований на стимулювання самостійності, творчості та пізнавальної активності здобувачів вищої освіти.

Під час вибору теми кваліфікаційної роботи необхідно зважати на низку критеріїв:

- відповідність актуальним освітнім трендам;
- наявність недослідженого аспекту проблеми, що буде гарантувати наукову новизну роботи;
- відповідність власним науковим інтересам;
- можливість розширення кар'єрних перспектив;
- конкретна постановка проблеми з фокусуванням на простих запитаннях «що?», «де?», «коли?» тощо;
- наявність достатньої теоретичної бази для розробки теоретичних основ дослідження та умов для практичного впровадження результатів [7].

Наукові дослідження з лінгвістики зосереджуються навколо проблем вивчення компонентів структури мови, саме тому основні напрями змісту науково-дослідної діяльності відповідають рівням структури мови. Основні типи одиниць у мові, а саме фонеми, морфеми, слова і речення, можуть бути досліджені з різних позицій, наприклад, з точки зору спорідненості мов (порівняльно-історичне мовознавство), структурної близькості мов (типологічне мовознавство), поширення мовних явищ внаслідок міжмовної взаємодії (ареальна лінгвістика), функціонального навантаження мовних одиниць (функціональна лінгвістика), психологічних закономірностей мовлення (психолінгвістика), суспільної зумовленості мови (соціолінгвістика), когнітивних механізмів мови (когнітивна лінгвістика).

У процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов науково-дослідна діяльність здобувачів вищої освіти здебільшого зосереджується на тих проблемах, які складають зміст освітніх компонентів циклу професійної підготовки. Так, окрім досліджень у галузі теоретичної фонетики, теоретичної граматики, лексикології, здобувачі вищої освіти розглядають проблеми

еволюційного розвитку мови (що складає предмет історії мови); закономірностей перекладу (теорія перекладу); стилістичних функцій одиниць мови у творах (стилістика) тощо.

Блоки інформації, що виступають змістом науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти, що пишуть роботи з лінгвістики, охоплюють проблеми функціонування фонем (фонетика, фонологія, графіка, орфографія, фоностилістика), морфем (морфологія, морфонологія, словотвір), лексем (лексикологія (семасіологія, ономасіологія, ономастика, етимологія, фразеологія, лексикографія)), речення (синтаксис, синтаксична стилістика) у діяхронічному та синхронічному розрізах.

Практичною конкретизацією наукової проблеми є предмет дослідження, який і визначає тему кваліфікаційної роботи.

Отже, науково-дослідна діяльність, у центрі якої – вивчення академічного матеріалу, має на меті ознайомити здобувачів вищої освіти з методологією та історією лінгвістики, закономірностями та принципами розвитку мови, провідними лінгвістичними концепціями і теоріями. Аналіз теоретичних висновків дозволяє накреслити узагальнену схему цього сегмента інформації, до якого входять такі блоки, як методологічний (методологія лінгвістичних досліджень), історичний (історія лінгвістики), теоретичний (теоретична лінгвістика). Ця сфера інформації утворює своєрідний гносеологічний базис професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Вона сприяє формуванню цілісного наукового світогляду майбутнього фахівця, інтеграції його компетентностей, підготовці до проведення досліджень на теоретичному рівні.

Наступним етапом роботи над науковим дослідженням є **пошук та обробка літератури** за темою, який передбачає детальне вивчення історії питання та формування списку джерел. Під час ознайомлення з літературою необхідно критично переглянути всі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою дослідження, а також зважати на «цитованість» тексту [7].

Для європейської академічної спільноти є характерним поділ літератури

на первинні, вторинні та третинні наукові джерела [19; 26].

До первинних джерел належать тексти, які, власне, є матеріалом дослідження. Наприклад, літературні тексти для філологів або фундаментальні роботи авторів у галузі мовознавства, методики викладання іноземних мов, педагогіки тощо.

Вторинні джерела – це та наукова література (наукові статті, монографії тощо), що відбиває стан розробленості проблеми в науковому дискурсі.

Основна функція третинних джерел полягає в тому, щоб допомогти здобувачам вищої освіти зорієнтуватися в пошуку первинних та вторинних джерел в межах обраної теми дослідження. До них належать бібліотечні каталоги, Google Scholar або статті з Вікіпедії тощо [19; 26].

До цитованих в науковій роботі джерел висувається ціла низка вимог. По-перше, для цитування в науковій роботі використовуються лише ті тексти, наявність яких можна перевірити в електронному чи друкованому варіанті. По-друге, цитований текст повинен відповідати критерію науковості, тобто містити доказову інформацію, які підкріплюється розгалуженим бібліографічним апаратом та вірогідним емпіричними даними [22, с.3-4].

Karall P., Weikert A. радять не використовувати цитати із текстів обмеженого доступу, до яких належать курсові та дипломні роботи, неопубліковані конспекти лекцій, внутрішню документацію закладів вищої освіти). Не варто, на думку науковців, цитувати також навчально-методичні праці, оскільки у зазначених видах джерел, як правило, представлений скорочений науковий апарат, тому такий текст частково втрачає доказовість і статус наукового джерела. До зазначеного вище переліку відносяться також неспеціалізовані словники, медійні тексти тощо [22, с. 344; 27].

Особливої уваги та диференціації потребують інтернет-джерела. Вкрай нестабільними є html- та php-сторінки, оскільки, як правило, текст із таких джерел може бути змінено або взагалі видалено, тому цитування цих джерел є небажаним. Не варто цитувати також статті Вікіпедії та онлайн-словники (виключення становлять онлайн-версії друкованих словників, наприклад,

Duden, Wahrig) [22; 27 ланге].

Ретельно перевіривши відповідність тексту критеріям цитованості, необхідно також критично оцінити його за напрямками «хто?», «де?», «коли?» [7]. Для цього необхідно знайти профіль автора в Google Scholar, перевірити його індекс цитувань. Необхідно також зважати, де саме вийшов текст. В Україні існує перелік наукових фахових видань, затверджених Міністерством освіти і науки, з яким можна ознайомитися на офіційному сайті <https://mon.gov.ua/ua/tag/atestatsiya-kadriv-vishchoi-kvalifikatsii> у розділі «Наука». Статті науковців, розміщені у наукових фахових виданнях, внесених до цього списку, проходять процедуру рецензування та перевірку на плагіат.

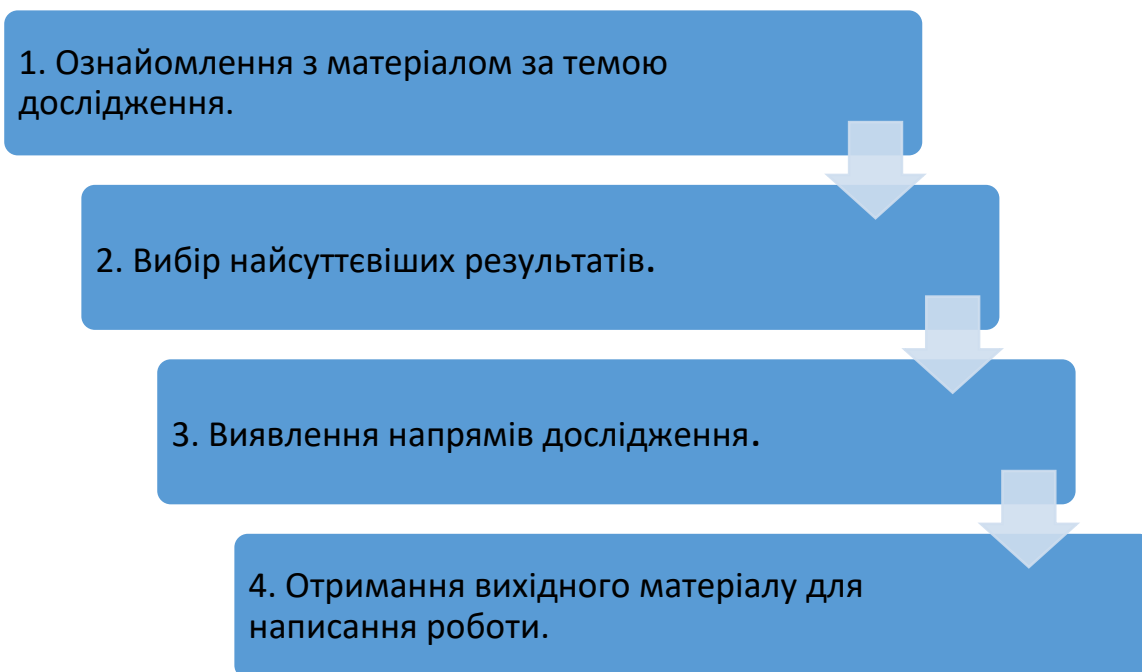
Під час пошуку наукової літератури за темою дослідження варто також звертатися до інституційних репозитаріїв – електронних архівів, де заклади вищої освіти накопичують та зберігають наукові та навчально-методичні роботи своїх науково-педагогічних працівників [7]. Зокрема, до репозитарію Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради можна звернутися за посиланням <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/>.

Всі тексти наукових та навчально-методичних праць, які представлені в репозиторії, вносяться до бази даних антиплагіатних програм, які використовують у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради для перевірки наукових робіт на плагіат. Аналогічно функціонують інші академічні репозиторії України та світу, які можна легко знайти через директорії (каталоги електронних посилань) OpenDOAR та ROAR.

Серед закордонних видавництв, які відзначаються наявністю якісної текстової продукції, відзначають такі, як Elsevier, Springer, Wiley, De Gruyter, Peter Lang. Важливо також зважати на те, коли був написаний текст, ступінь його релевантності та відповідності сучасному стану розвитку науки. Актуальними вважаються дослідження останніх трьох-п'яти років.

Важливою складовою наукового пошуку є вивчення та огляд літератури

за темою дослідження, що вимагає тривалої роботи. Основні завдання огляду наукової літератури представлені на рис. 2.

Рис. 2. Основні завдання огляду наукової літератури.

Початковим етапом роботи з науковою літературою є попереднє вивчення основ бібліографії – галузі діяльності, основною суспільною функцією якої є цілеспрямована передача читачам інформації про друковані твори [11, с.7].

Існує декілька технік пошуку наукової літератури за темою дослідження. Однією із них є перегляд списку використаних джерел в наукових роботах останніх років та вибір позицій, які стосуються досліджуваної проблеми.

Серед інших достатньо розповсюджених технік пошуку наукової літератури можна назвати також «пошук за автором», який виступає експертом у галузі досліджуваної проблеми. Ця техніка передбачає роботу у пошукових базах, вивчення авторського профілю науковця в Google Scholar, особистих інтернет-сторінок тощо.

Пошук літератури також можна здійснювати за ключовими словами в пошукових системах Google. Під час роботи з пошуковими системами важливо використовувати пошук з оператором «filetype:pdf» та користуватися

спеціальними інформаційними системи (Google Scholar, Microsoft Academic), що допоможе уникнути http-файлів.

Формуванню якісного контенту списку літератури за темою наукового дослідження допоможе також робота з інформаційними системами Web of Science, Scopus, Springer Nature, які у переважній більшості є платними [7].

Особливої уваги потребує техніка пошуку наукової літератури у відділах бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного), електронних каталогів, реферативних журналів та бібліографічних довідників.

Під час роботи з каталогами слід окремо виділити періодичні видання: газети, журнали, що стосуються лінгвістичних досліджень, досліджень у галузі перекладу, міжкультурної комунікації, та в яких можна знайти останні результати досліджень спеціалістів. Це, наприклад, такі видання, як: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету (серія «Філологія»), збірники наукових праць «Нова філологія», «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», «Академічні студії» та інші філологічні видання. При відборі літератури необхідно зосередити увагу на 2-3-х джерелах з системною інформацією та на публікаціях, у яких розглядаються дискусійні питання, які стосуються теми дослідження.

У процесі підготовки до написання роботи здобувачі вищої освіти повинні звертати увагу на бібліографію конкретного джерела дослідження. Важливо своєчасно занотовувати повні бібліографічні дані джерел: автора, назву книги, видавництво, рік видання, обсяг книги, номери сторінок, які використовуються для цитувань, а також загальну кількість сторінок. Відібрана література підлягає уважній обробці. У процесі її опрацювання на окремих аркушах або картках робляться нотатки: виписки з тексту, цитати, цифровий матеріал.

Основними методами для опрацювання наукової літератури є наступні: конспектування, складання тез за прочитаним, вибірка необхідного матеріалу

із прочитаної літератури, до якого варто долучати такі джерела, як факти журналістики, періодичні видання, матеріали окремих публіцистів, довідкову літературу, словники тощо.

Досвідчені науковці, зокрема Н.М. Краус, пропонують наступну методику опрацювання наукової літератури. Аркуш паперу необхідно розподілити навпіл за допомогою вертикальної лінії. З лівого боку тезисно записувати зміст найважливіших думок, з правого – свої зауваження і коментарі з приводу прочитаного [6, с. 106]. Варто зауважити, що ведення записів на етапі роботи з літературою у процесі підготовки дипломної роботи є вкрай важливим, оскільки сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу.

Серед практичних прийомів, які покращують сприйняття занотованого матеріалу та дозволяють його швидше опрацювати й систематизувати, виділяють умовні позначки на полях (якщо книга належить вам), або записи на окремих аркушах чи спеціально відведеному зошиті. Як правило, використовують такі групи знаків: підкреслення або скорочення NB чи знак оклику – для виділення найголовніших думок, знак питання або хвилясте підкреслення – незрозуміла інформація, яке вимагає уточнення тощо.

З метою економії часу доцільним є також використання різноманітних скорочень. Варто заздалегідь продумати власну систему скорочень, яка має спиратися на загальноприйнятту. Наприклад, використовувати лише початок слова (аудиторія – ауд.), викидання середини (мовознавство – мов-во), використання скісної риски (середній показник – сер/пок.) тощо.

Як показують результати досліджень, така форма роботи значно пришвидшує темпи роботи й сприяє економії часу [6, с. 106].

У процесі роботи з літературою варто також зосередитися на найавторитетніших джерелах, що містять найголовніші наукові факти, тобто «елементи, які лежить в основі наукового пізнання, відбивають об'єктивні властивості процесів та явищ: новизну, точність та об'єктивність і достовірність» [6, с. 106]. Особливої уваги у процесі роботи з науковими фактами вимагають цитати.

Необхідно звернути увагу на оформлення виписок з літератури, цитат тощо. Тут потрібна особлива увага та старанність щодо правильного їх оформлення. Якщо ви, виходячи зі змісту думок інших авторів, які передаєте своїми словами, аналізуєте матеріал, ви повинні ставити посилання у квадратних дужках на відповідне джерело, порядковий номер якого зазначається в списку джерел. Навчально-наукові роботи здобувачів вищої освіти оформляються відповідно до ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 01.07.2016]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація). – З внесеними поправками [4]. (див. Додаток Ж)

Автор роботи також може використовувати цитати для підтвердження власних суджень. Але важливо при цьому дотримуватись правил цитування, а саме, цитати повинні починатися і закінчуватися лапками, а також зберігати особливості авторського стилю написання, без перекручення думок автора. При цитуванні є допустимим пропуск слів та речень, які позначаються трьома крапками.

Якщо цитати містять переклад іншомовного тексту, то, як правило, зазначається мова оригіналу та автор перекладу. Наприклад, «Переклад з англійської мій – ПІБ» або «переклад з англійської автора».

Зверніть увагу, що небажаним в наукових колах є вторинне цитування – цитування не за першоджерелом, а з іншої наукової роботи.

Що стосується самоцитування, тобто відтворення власного тексту чи думок, які вже були раніше оприлюднені, то воно є допустимим, але за умови посилання на опубліковані джерела та вказівки в тексті науково-дослідної роботи про те, що окремі аспекти досліджуваної проблеми вже в представлені в окремих роботах. З метою уникнення звинувачення в самоплагіаті, доцільно зазначати в кінці розділу, що матеріали розділу представлено в роботах і зазначати бібліографічні описи з датами публікації.

Важливим етапом проведення дослідження є також **збір фактичного матеріалу**. Головним критерієм відбору матеріалу є точне визначення об'єкта дослідження і продумане узгодження з ним предмета і матеріалу, на якому проходить спостереження. Основним джерелом матеріалу для англістів слугують написані мовою оригіналу тексти: художні, наукові, газетні, публіцистичні, рекламні тощо.

Достатнє накопичення фактичного матеріалу стає своєрідним поштовхом для зародження наукових ідей та висунення гіпотез. Основою творчого процесу, на якому ґрунтується науково-дослідна діяльність, є наукова ідея, що спирається на вже набуті знання. Свого роду матеріалізованим вираженням наукової ідеї є **гіпотеза**, а саме, спроба вийти за межі вже наявних знань, тобто припустити пояснення певних явищ або причин, які зумовлюють наслідок [6, с.20].

Гіпотеза має імовірнісний характер та проходить наступні стадії розвитку:

- збір фактичного матеріалу та формулювання припущень;
- обґрунтування гіпотези;
- перевірка отриманих результатів.

Якщо перевірені практичні результати відповідають припущенням, то гіпотеза переходить на рівень наукової теорії та вірогідних знань [6, с.20-21]. Попереднє визначення гіпотези, мети та завдань дослідження зумовлює також визначення методів дослідження. С.У.Гончаренко визначає метод дослідження як «певний систематизований комплекс прийомів, процедур, які застосовують дослідники для досягнення мети і завдань дослідження» [3]. Правильно підібраний комплекс методів наукового дослідження пояснює його логіку, послідовність дій та зв'язок між частинами наукової роботи.

Попереднє ознайомлення з літературними джерелами, формулювання мети та завдань, а також вибір методів дослідження є основою для складання **плану** наукової роботи. Ще до початку роботи над текстом план обов'язково необхідно узгодити з науковим керівником. За необхідності, керівник

допомагає скласти план дослідження. План включає вступ; основну частину із 3-6 взаємопов'язаних і логічно побудованих питань, що дозволяють розкрити тему; висновки; список використаних джерел; додатки (за необхідності). Формування тексту наукової роботи відбувається шляхом систематизації й обробки зібраних матеріалів з кожної позиції плану.

План допомагає ескізно представити досліджувану проблематику, викладену у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися увесь зібраний фактичний матеріал. У творчому дослідженні план завжди має динамічний характер і може уточнюватися в процесі розроблення здобувачами вищої освіти конкретної теми. Наукове дослідження не може проводитися без плану. Тільки планове дослідження дає змогу глибоко пізнавати закономірності досліджуваної проблеми.

Елементами ВСТУПУ є: постановка проблеми, історія її вивчення, мета і завдання роботи, наукова новизна, практичне значення та теоретична значущість дослідження, огляд матеріалу, на основі якого виконується робота, об'єкт, предмет та методика дослідження, розділи роботи.

ОСНОВНА ЧАСТИНА включає: її розділи, опис матеріалу в кожному розділі, аргументація висунутих автором положень, використання ілюстративного матеріалу (в разі необхідності).

ВИСНОВКИ являють собою підсумки як результат проведеного наукового дослідження. Вони повинні бути лаконічними та аргументованими.

У творчій роботі план має динамічний, рухливий характер, у разі необхідності план може коригуватися. При формулюванні назв розділів та параграфів слід звернути увагу, щоб назви були досить короткими та лаконічними, тобто не мали зайвої інформації. Формулювання назви розділу (питання) включає одне речення, але не слід прагнути й до зайвої лаконічності, оскільки чим коротший заголовок, тим він ширший за своїм змістом. Не доцільно складовим частинам роботи давати назви, які збігаються з назвами питань, які висвітлюються в підручниках чи посібниках, оскільки це обмежує

творчі можливості студента. У різних параграфах плану не повинні досліджуватись однакові питання чи проблеми.

У першу чергу необхідно досягти розуміння певної логіки викладу матеріалу після вивчення дібраної літератури.

У процесі написання наукової роботи здобувач вищої освіти повинен поставити мету та визначити основні завдання, які він прагне виконати для того, щоб ґрунтовно дослідити обрану тему. Написання дипломної роботи починається з визначення та висвітлення основного питання кожного розділу. Матеріал роботи може бути вичерпним, а зміст правильно розкритим, якщо здобувач вищої освіти попередньо вивчив наукові праці українських та зарубіжних учених з досліджуваної ним проблеми.

Текст дипломної роботи повинен бути відредагованим, стилістично витриманим як наукове дослідження.

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ПОКАЗНИК СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

З урахуванням специфіки розгортання науково-дослідницької діяльності у галузі методики викладання іноземної мови та лінгвістики нами була розроблена технологія підготовки кваліфікаційної роботи, яка охоплює дев'ять основних комплексів дослідницьких дій.

Цими комплексами виступають:

- розробка вихідної бази дослідження: формулювання теми, предмета, об'єкта, мети, гіпотези, завдань дослідження, визначення його методів; розробка програми дослідження;
- вивчення теоретичної інформації: робота з бібліографією; комплектація власного каталогу наукових праць; здійснення всіх видів референтного та інформаційного читання; аналіз науково-теоретичних джерел з досліджуваної проблеми; вибір необхідної інформації, її конспектування, анотування; складання тез, резюме,

плану; підбір цитат; організація бесід з компетентними особами (що стосується такого напрямку, як методика, слід підкреслити особливу значущість вивчення нормативної, інструктивно-методичної, а також навчальної (учнівської, вчительської) документації);

- проведення експериментального дослідження:

а) збір фактичного матеріалу: з лінгвістики: дослідження художніх творів, періодичних видань, наукових праць, статей, словників, аудіозаписів фонетичних явищ тощо; з методики: проведення діагностувального експерименту (спостереження, бесіда, інтерв'ювання, анкетування, тестування, експертна оцінка), впровадження методу соціометрії;

б) обробка накопиченого матеріалу (обробка набутої інформації): відбір та багатоплановий аналіз матеріалу, розчленування та порівняння елементів реальності, комбінація, класифікація, систематизація, групування спостережень, новий синтез елементів дійсності, математично-статистична перевірка результатів дослідження:

- утворення авторської концептуальної моделі: знаходження суперечностей у концепціях, теоріях, висловлюваннях; розробка концептуальної моделі функціонування досліджуваного явища; використання аналогій; програвання декількох варіантів розв'язання проблеми, динамічна зміна напрямів пошуку;

а) специфіка розробки концепції у сфері лінгвістики: утворення моделі досліджуваного явища; розкриття його структури; вивчення елементів лінгвістичного феномена, аналіз зв'язків між ними; виявлення закономірностей його функціонування у системі окремої мови; здійснення компаративного аналізу розвитку та функціонування лінгвістичного феномена на базі різних мов; розкриття своєрідності досліджуваного лінгвістичного явища крізь призму різних наук (фонетики, граматики, лексикології, стилістики тощо).

б) специфіка розробки концепції у галузі методики: створення моделі формульовального етапу педагогічного експерименту; виявлення залежності між

фактами педагогічної дійсності, багатоаспектний аналіз зв'язків між ними; створення концептуальної моделі функціонування педагогічного явища; вироблення узагальнених стратегій щодо організації та втілення експериментальної технології; розробка системи педагогічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу у вирішенні певної проблеми; розкриття принципів та умов упровадження формульованого експерименту;

- аргументація власної наукової позиції: доказ своєї позиції; підбір аргументів, фактів, цитат на підтримку своїх ідей;

- узагальнення експериментальних даних: кристалізація кінцевого рішення; характеристика нової, раніше невідомої якості; порівняння отриманих результатів з теорією, їх узагальнення; формулювання висновків; оцінка відповідності отриманих результатів меті дослідження;

- прогнозування наслідків дослідження: виявлення перспективності висновків та узагальнень, передбачення наслідків дослідження, прогнозування можливих варіантів розвитку досліджуваних явищ;

- оформлення результатів наукового пошуку: оформлення наукового тексту з повним обґрунтуванням концепції автора та отриманих матеріалів відповідно до сучасних вимог;

- самооцінка: аналіз ефективності самостійно-дослідницької діяльності, ступеня реалізації мети, повноти виконання задач; визначення недоліків, узагальнення позитивного й негативного досвіду.

Варто підкреслити, що між означеними комплексами існує діалектична взаємозалежність. Так, процеси цілепокладання, формулювання гіпотези, розробка програми дослідження й вироблення його методики передбачають здійснення прогностичної оцінки їх імовірної ефективності. Узагальнення дій орієнтує студента на постійне співвіднесення отриманих даних із задумом, завданнями, гіпотезою дослідження. Спостерігається системне взаємопроникнення та взаємозумовлення зазначених вище комплексів.

Таким чином, ефективність науково-дослідницької діяльності може бути забезпечена лише за умов оволодіння здобувачем вищої освіти системою методологічних та методично-процесуальних знань щодо закономірностей розгортання пошуково-творчої роботи. Стійкий цілеспрямований характер протікання даної діяльності забезпечується самообілізацією знань про особливості її розгортання, характер дослідницьких дій, їхню ієрархію, випадки актуалізації окремих груп методів, що відповідають змісту певної ситуації. Система методично-процесуальних знань передбачає високий рівень оволодіння операційно-дійовим апаратом дослідницької роботи. Принципово важливим є формування власної методологічної позиції, яка творчо синтезує різні науково-методологічні концепції.

Спектр досліджень з іноземної філології є широким. По-перше, у ньому відбивається своєрідність творчого пошуку із суто лінгвістичних або методичних проблем. По-друге, предметом науково-дослідницької діяльності є певні компоненти теоретичної та прикладної лінгвістики. Вивчення наукових праць свідчить, що має сенс інформацію суто теоретико-лінгвістичного спрямування виокремити у своєрідний академічний сегмент, а методичного спрямування – у практично орієнтований.

Науково-дослідницька діяльність з лінгвістики. Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що будь-яке дослідження з лінгвістики зосереджується навколо проблем вивчення компонентів структури мови, саме тому основні напрями змісту науково-дослідницької діяльності відповідають рівням структури мови. Основні типи одиниць у мові, а саме фонemi, морфemi, слова і речення, можуть бути досліджені з різних позицій, наприклад, з точки зору спорідненості мов (порівняльно-історичне мовознавство), структурної близькості мов (типологічне мовознавство), поширення мовних явищ унаслідок міжмовної взаємодії (ареальна лінгвістика), функціонального навантаження мовних одиниць (функціональна лінгвістика), психологічних закономірностей мовлення (психолінгвістика),

суспільної зумовленості мови (соціолінгвістика), когнітивних механізмів мови (когнітивна лінгвістика).

У процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти здебільшого зосереджується на тих проблемах, які складають зміст освітніх компонентів лінгвістичного циклу. Так, окрім досліджень у галузі теоретичної фонетики, теоретичної граматики, лексикології, здобувачі освіти розглядають проблеми:

- еволюційного розвитку мови (що складає предмет історії мови);
- закономірностей перекладу (теорія перекладу);
- стилістичних функцій одиниць мови у творах (стилістика).

Блоки інформації, яка виступає змістом науково-дослідницької діяльності студентів, що пишуть роботи з лінгвістики, охоплюють проблеми функціонування фонем (фонетика, фонологія, графіка, орфографія, фоностилістика), морфем (морфологія, морфонологія, словотвір), лексем (лексикологія (семасіологія, ономасіологія, ономастика, етимологія, фразеологія, лексикографія)), речення (синтаксис, синтаксична стилістика) у діахронічному й синхронічному розрізах.

Узагальнюючи викладене вище, маємо змогу стверджувати, що науково-дослідницька діяльність, у центрі якої – вивчення академічного матеріалу, має на меті ознайомлення студентів з методологією та історією лінгвістики, закономірностями та принципами розвитку мови, провідними лінгвістичними концепціями й теоріями. Аналіз теоретичних висновків дозволяє накреслити узагальнену схему цього сегмента інформації, до якого входять такі блоки, як методологічний (методологія лінгвістичних досліджень), історичний (історія лінгвістики), теоретичний (теоретична лінгвістика). Ця сфера інформації утворює своєрідний гносеологічний базис професійної компетентності майбутнього вчителя. Вона сприяє формуванню цілісного наукового світогляду майбутнього фахівця, інтеграції його компетентностей, підготовці до проведення досліджень на теоретичному рівні.

Науково-дослідницька діяльність з методики викладання іноземної мови. Кваліфікаційні роботи з методики викладання іноземної мови дозволяють забезпечити наукове осмислення академічної інформації у ракурсі розробки засобів її ефективного викладання здобувачам освіти молодшої, середньої, старшої та вищої школи.

Аналіз наукових праць дозволяє окреслити такі провідні напрями досліджень у сфері методики:

- *основний зміст навчання:* розкриття основного змісту того матеріалу, який викладається на заняттях з іноземної мови (вивчення фонетики, лексики, граматики);
- *додаткова інформація у навчанні:* вивчення ролі додаткового матеріалу, тобто інформації загальногуманітарного характеру, що покликана до поглиблення знань і уявлень учнів;
- *технології навчання:* розкриття методичних засобів організації освітнього процесу, тобто дослідження технологій, моделей, систем викладання іноземної мови.

Слід наголосити, що подані напрями відзначаються тісним взаємозв'язком та взаємовпливом, оскільки вивчення засобів оптимізації змісту навчання теоретичним і практичним аспектам іноземної мови передбачає розробку новітніх моделей викладання і, навпаки, утворення інноваційних технологій викладання іноземної мови передбачає оновлення компонентів змісту цієї навчальної дисципліни.

Кваліфікаційні роботи, в яких досліджуються проблеми змісту викладання навчальних дисциплін, мають на меті вивчення багатомірного простору лінгвістичних концепцій, алгоритми їхнього втілення у практику, варіанти змістового наповнення. У процесі дослідження здобувач освіти діагностує можливості конкретного учнівського колективу щодо опрацювання навчального матеріалу, передбачає можливі проблемні ситуації, які можуть виникнути. Суттєвим є вироблення модифікаційних стратегій – варіантів викладання навчальної інформації в умовах певної групи учнів.

Науково-дослідницьку діяльність здобувачів освіти доцільно орієнтувати також на такі проблеми, як *переконструювання матеріалу* (створення зв'язків окремих частин навчального матеріалу, надання їм більшої логічності, передбачуваності, взаємозалежності), *диференціація засобів пояснення*, підбір *дидактичного матеріалу*.

Проблема *диференціації навчального матеріалу* та темпів його пояснення залежно від індивідуальних особливостей учнів є однією з тих, що у переважній більшості відбивається у змісті науково-дослідницької діяльності. Мікродослідження, спрямовані на диференціацію матеріалу, передбачають глибоку пропедевтичну пошукову роботу здобувачів освіти щодо його аналізу, порівняння, узагальнення, компонування. З метою створення пізнавальної мотивації учнів, здобувач вищої освіти має дослідити шляхи, як зробити різноманітним, живим, доступним для сприймання той навчальний матеріал, який засвоюється. Кожен учень має свої особливості зорової, слухової, оперативної, тривалої пам'яті, уваги, темпераменту, що обумовлює необхідність змінювати динаміку надання інформації. Більш того, сама інформація, її характер впливають на темп її подачі. Як відомо, чим більше інформації несе кожний елемент навчального матеріалу, тим він є важчим для засвоєння. З цього доходимо висновку про необхідність у процесі дослідження досконалого аналізу з боку студента-дослідника кожного елемента нового матеріалу і прогнозування можливих труднощів, що виникають у ході його засвоєння учнями. Дослідження навчального матеріалу у поданому ракурсі спонукає майбутнього вчителя до вивчення закономірностей попереднього дозування матеріалу, його схематизації, перекодування. Отже, науково-дослідницька робота здобувача освіти, мета якої – диференціація змісту матеріалу та динаміки його презентації, спрямована на поглиблення й систематизацію знань майбутнього фахівця щодо характеру цього матеріалу та часових лімітів подачі його кожного окремого елемента.

Не менш важливим є розкриття у кваліфікаційних роботах проблем *орієнтації змісту навчального матеріалу на проблеми, що є значущими* для кожного учня. Саме значимість (гностична, практична, етична, естетична, соціальна, емоційна, виховна) суттєво впливає на ефективність навчання. У зв'язку з цим має сенс пропонувати студентам-дослідникам здійснювати дослідження на прогностичну рефлексію щодо задоволення інтересів та потреб учнів в освітньому процесі, забезпечення осмислення значущості того матеріалу, який підлягає засвоєнню.

Слід зазначити, що труднощі у засвоєнні нового матеріалу є функцією підготовленості учнів, їх ступінь визначається ступенем зв'язку нового матеріалу з його набутим досвідом, знаннями й вміннями. Цей факт викликає необхідність проведення науково-дослідницької діяльності в такому важливому аспекті, як визначення *обсягу й змісту актуалізації набутих учнями знань*. Означена науково-дослідницька робота спрямована на попередній аналіз й прогноз якості відтворення знань учнями. Необхідним виявляється прищільне вивчення саме тих елементів нової інформації, які мають бути пов'язані з елементами накопичених знань. Це спричинює необхідність підготовки серії питань, вправ, завдань, що викликають репродукцію набутих знань. Слід звернути увагу на те, що мають бути чітко визначеними межі відтворюваного матеріалу та його максимальна відповідність новій інформації.

Актуальним є також *визначення місця того чи іншого елемента матеріалу на занятті*. У ході досліджень цього типу здобувач освіти перегрупує інформацію відповідно до етапів заняття: актуалізація знань, пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення. Отже, дослідницька робота, що концентрується навколо такого аспекту, як навчально-методична інформація, організовується у напрямках: переконструювання навчального матеріалу; забезпечення того, щоб новий матеріал був особисто значущим для учнів; диференціація навчального матеріалу та темпів його презентації;

розкриття обсягу й змісту актуалізації накопичених знань; визначення місця того чи іншого елемента матеріалу в навчальному процесі.

Слід наголосити, що дослідницька діяльність в означених напрямках скерована на опрацювання загальногуманітарної інформації, її ретельне вивчення та систематизацію поряд з модифікацією й виробленням методичних варіантів її презентації здобувачам вищої освіти. Аналіз, осмислення, узагальнення цього матеріалу позитивно впливають як на формування наукової свідомості магістранта, його ерудиції, логічного мислення, так і на збагачення дослідницького досвіду.

В такому аспекті науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти, як технології навчання, передбачається аналіз наукових джерел з питань методики викладання освітнього компонента, апробація, модифікація відомих дидактичних прийомів, розробка власних варіантів навчання. Вивчення науково-методичної літератури щодо психолого-педагогічних закономірностей, умов та засобів впровадження інноваційних дидактичних і виховних технологій дозволяє магістранту-досліднику здійснювати їхню апробацію у власній практиці. *Модифікація відомих освітніх засобів* передбачає їхній всебічний аналіз, висунення прогнозу стосовно їхньої педагогічної потужності в умовах певної академічної групи, розкриття можливої реакції учнів на той чи інший дидактичний прийом. Науково-дослідна робота щодо внесення модифікацій у певні прийоми, а також *розробка власних стратегій навчання* є багатоаспектною. По-перше, вона вимагає ретельного вивчення дидактичного або виховного прийому. Це передбачає аналіз усіх елементів, що його складають, визначення з них найслабших, висунення попередніх гіпотез щодо їх варіації. По-друге, науково-дослідна робота майбутнього вчителя спрямовується на розкриття успішності навчання й виховання учнівського колективу і кожного окремого учня за обставин вивчення навчального предмета загальноприйнятим прийомом, а також за обставин оволодіння навчальним матеріалом за допомогою модифікованого або нового прийому. По-третє, є доцільним

визначення всіх компонентів модифікованого прийому, а саме: часово-просторових (часто місце застосування), змістово-процедурних (предмет та характер розгортання), емоційно-когнітивних (вплив на результативність наращення знань, на створення зацікавленості до предмета навчання, на оптимізацію виховного впливу засобами занять з іноземної мови). По-четверте, надзвичайно важливим є здійснення математично-статистичного аналізу ефективності модифікованого прийому.

На етапі створення власних дидактичних стратегій провідними аспектами науково-дослідницької діяльності виступають:

- аналіз наукових джерел щодо закономірностей навчання, виховання й розвитку особистості у контексті оволодіння теоретичними й практичними аспектами іноземної мови;
- вивчення причин невідповідності застосування певного прийому в умовах конкретного учнівського класу;
- створення власної освітньої стратегії або прийому, теоретичне обґрунтування принципів, умов та вимог щодо їх розгортання;
- апробація висунутого прийому на практиці, виявлення його сильних і слабких сторін, переважної спрямованості на формування тих чи інших умінь і навичок, дидактичної потужності щодо активізації розумової діяльності учнів;
- визначення коефіцієнту ефективності застосування розробленого прийому за допомогою засобів математичної статистики.

Узагальнюючи викладене вище, наголосимо на тому, що науково-дослідницька діяльність здобувача вищої освіти, яка концентрується навколо проблем навчально-методичного характеру, передбачає пошуково-творчу роботу в таких напрямках, як внесення модифікацій у певні методичні засоби та розробка власних варіантів дидактичних технологій.

СТРУКТУРА ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Якість кваліфікаційної (магістерської) роботи залежить не лише від доречного добору теоретичних, практичних і методичних матеріалів протягом наукового пошуку, але й від їх умілого застосування, чіткої організації, логічності й послідовності викладу матеріалу дослідження, коректного оформлення наукового апарату роботи. Оцінювання кваліфікаційної (магістерської) роботи охоплює такі аспекти, як теоретичне значення і практична значущість, актуальність теми, вірогідність отриманих результатів наукового пошуку, архітектоніка магістерської роботи, стильове і композиційне оформлення згідно з вимогами до наукових робіт такого типу.

Кваліфікаційна (магістерська) робота має певні ознаки й особливості. Зокрема виокремлюють конкретні вимоги до структури роботи та до її оформлення.

Кваліфікаційна (магістерська) робота відкривається титульною сторінкою, де зазначаються: повна назва Академії, факультету та кафедри; тема кваліфікаційної (магістерської) роботи; освітня програма; освітній рівень; прізвище, ім'я та по батькові здобувача освіти; прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника й рецензента, їх наукові ступені та вчені звання; резолюція щодо допуску до захисту.

Текст кваліфікаційної (магістерської) роботи починається зі змісту, який вибудовує її структуру (розділи, підрозділи тощо) із зазначенням сторінок їх розміщення.

Структура магістерської роботи містить такі основні елементи:

- 1) титульна сторінка;
- 2) завдання кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- 3) анотація
- 4) зміст;

5) перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності);

6) вступ;

7) основна частина (зміст роботи);

8) висновки;

9) список використаних джерел (перелік покликань);

10) додатки (за необхідності).

Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: пояснювальну записку, завдання, зміст, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.

Титульний аркуш.

Незалежно від мови, якою написано диплом, титульна сторінка оформлюється українською мовою (див. Додаток Б). Зверніть увагу на те, що прізвище, ім'я, по батькові автора необхідно вказувати повністю. Ініціали ставляться лише після прізвищ рецензента та керівника наукової роботи. Крім того, титульна сторінка є першою сторінкою магістерської роботи, яку включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують.

Завдання на магістерську роботу

Завдання на кваліфікаційну роботу мають конкретну композиційну будову, що охоплює стислу доповідь магістерського дослідження українською мовою, а саме: назва роботи, відповідний наказ щодо затвердження теми кваліфікаційної роботи, строк подання роботи, вихідні дані (об'єкт і предмет дослідження, зміст розрахунково-пояснювальної записки, що містить перелік питань, які необхідно розробити у процесі наукового пошуку. Крім того, зазначаються консультанти розділів роботи і заповнюється календарний план виконання наукового дослідження).

Анотація та її оформлення українською та англійською мовами

Анотація є стислим викладом змісту магістерської роботи, що створюються у двох варіантах, один з яких – державною мовою, інший – англійською. Обов'язковими композиційними компонентами анотації є назва

роботи, мета і завдання, об'єкт і предмет наукової розвідки, методи дослідження, основні результати й висновки дослідження. У загальному розумінні АНОТАЦІЯ / ABSTRACT як складова частина магістерської роботи повинен містити стислий виклад сутності дослідження, основні положення наукової розвідки. Увага акцентується на тих нових аспектах, що розроблені виконавцем магістерської роботи.

Анотація українською мовою містить назву роботи, чітке формулювання теми кваліфікаційної роботи, актуальність дослідження, визначення мети кваліфікаційної роботи й завдань для її досягнення, виокремлення об'єкту і предмету, зазначення основних методів дослідження, репрезентація дослідницького матеріалу, його джерел та обсягу. До того ж необхідно подати загальну характеристику роботи (структура роботи), що охоплює вступ, кількість розділів, наявність висновків і додатків, кількість схем і таблиць, повний обсяг роботи, обсяг списку використаних джерел, зокрема, іноземними мовами. Обов'язковим структурним елементом анотації являється стислий опис основного змісту роботи, зокрема характеристика розділів із зазначенням їх назв, а також актуалізуються основні висновки наукового дослідження.

Анотація (Abstract) пишеться англійською мовою. Обсяг анотації: 1 – 2 сторінки (кегель 14, інтервал 1,5) (див. Додаток Е).

Написання "ABSTRACT" (в українській мові відповідають слова *реферат, резюме, анотація*) має на меті репрезентувати загальне уявлення про зміст роботи. При складанні "ABSTRACT" студенти демонструють сформованість таких навичок, як коротко викладати зміст дослідження англійською мовою, основні результати їх роботи, не заглиблюватися в деталі, уникати повторів, використовувати текстові зв'язки. Тобто студенти представляють не лише результати своєї роботи англійською мовою, а й демонструють навички та вміння вдалого використання композиційних та стилістичних особливостей наукової доповіді англійською мовою.

Умовно "ABSTRACT" поділяється на 3 частини: вступ, основна та кінцева частини. У вступі повідомляється мета та завдання роботи;

визначаються предмет, об'єкт дослідження; розкривається новизна та значущість роботи. Також зазначається структура та обсяг дослідження. Основна частина вміщує в себе короткий огляд основних частин кваліфікаційної роботи. В заключній частині бажано зазначити загальні висновки наукової роботи та апробацію результатів дослідження.

Науковий стиль передбачає точність, чіткість, ясність, стислість і очевидність. У процесі написання "ABSTRACT" варто дотримуватися таких правил:

- використовувати офіційну англійську мову (Standard English), уникати розмовних виразів та діалектів;
- уникати аббревіатур та скорочень;
(використовувати *“for example”*, а не *“e.g.”*; *“did not”* замість *“didn’t”*).
- власні назви можуть бути скорочені за умови коли при першому вживанні подається повна власна назва разом зі скороченням;
- використовувати безособові речення, уникати використання особових займенників. Натомість залучати такі конструкції, як *“It can be seen that”*, *“There are a number of”*, *“It has been found that”* тощо;
- бути обережними у використанні таких слів і фраз, як *“appears to”*, *“seems to”*, *“may”*, *“probably”*, *“apparently”*;
- уникати вживання таких висловів, як *“we believe”*, *“we feel”*, *“we can see”*;
- дотримуватися об'єктивності, уникати вживання таких слів, як *“wonderful”*, *“worthwhile”*;
- уникати узагальнених висловлювань і невизначеності у науковому мовленні, що зумовить точність у формулюванні думки;
- використовувати короткі, з прямим порядком речення;
- уникати заперечних речень, натомість формувати стверджувальні речення;
- уникати повторів.

Науковий текст відзначається специфічною структурою своїх речень. Це

знаходить своє вираження в тому, що наукові тексти спрямовуються на певне повідомлення когнітивного характеру. Тому в них оповідь зрідка коли ведеться від певної особи. Внаслідок цього:

- у науковому тексті відсутнє діалогічне й монологічне мовлення, що так широко використовується в художньому тексті;

- наукові тексти практично не мають запитальної та окличної модальності (питальних та окличних речень);

- у них абсолютна перевага розповідних неозначено-особових та безособових речень в активі й пасиві з підметом, вираженим іменником чи формальним підметом *it* або *there*;

- у наукових текстах підметом часто виступає герундій та інфінітив;

- в англійських наукових текстах широко використовується невластивий у такому кількісному співвідношенні українській мові пасивний стан;

- логічність викладу когнітивного змісту речень у науковому тексті забезпечує їх взаємовмотивованість і зв'язність. Цьому значною мірою сприяє насиченість тексту термінологічною лексикою певної галузі знань та складними словами – найперше іменниками й складними прикметниками.

При написанні "ABSTRACT" необхідно користуватися такими мовленнєвими засобами, які дозволяють слідкувати за логікою висловлювання, наприклад:

as already discussed, as mentioned at the outset..., the previous statement confirms that..., the aspects covered earlier suggest that..., it should now be considered whether..., it would appear then that..., below is a different interpretation of..., it does not necessarily mean that..., despite/in spite of the fact that...

Важливо також використовувати слова та словосполучення, які дозволяють зробити резюме не лише логічним, але й зв'язним висловлюванням:

similarly, likewise, correspondingly, on the other hand, in contrast, conversely, moreover, furthermore, nonetheless, however, nevertheless, therefore, thus, so, ect.

У науковому тексті варто використовувати такі слова:

- зі значенням *say or mean (state, remark, maintain, hold the view, point out, highlight, emphasise, assert, add, confirm, find, affirm)*;
- зі значенням *argue (dispute, disagree, contest the view, question, debate, claim, theorise, imply, contend, suggest)*;
- зі значенням *explain (describe, clarify, justify, reason, show, demonstrate)*;
- та інші (*agree, question, offer, predict, identify*).

Для порівняння можна використовувати такі вирази:

the question as to whether; there is no doubt but that / no doubt / doubtless; in a hasty manner / hastily; this is a subject that / this subject; owing to the fact that / since; made a recommendation / recommended.

Не рекомендовано починати речення зі сполучників *and, but, or* (оскільки їх функція – зв'язок слів у реченні). Варто уникати й багатослів'я.

Щодо вживання часових форм варто пам'ятати, що минулий час (Past Simple) є коректним для тверджень, що було зроблено автором або іншими науковцями. Теперішній час корелює з висловлюваннями, що засвідчують відомі факти й гіпотези. Як теперішній, так і минулий час можуть застосовуватися для оформлення результатів дослідження і висновків.

У наукових текстах також набагато більше іменників, іменникових, числівникових та інших словосполучень, які сприяють загальній номінативності цього типу тексту в сучасній англійській мові. Усі ці та інші засоби сприяють абстрагуванню викладу в науковому тексті англійської мови (див. Додаток Ж).

Отже, створення та оформлення анотації на магістерську роботу є досить важливим етапом виконання наукового дослідження. Анотація пишеться на завершальному етапі дослідження. Правильно оформлена анотація англійською мовою не лише передбачає використання усталених для наукового стилю мовних одиниць і кліше (див. Додаток ?), але й демонструє рівень компетентностей здобувачів освіти щодо володіння основами

наукового англійськомовного мовлення, що загалом репрезентує рівень сформованості комунікативної, лінгвістичної та професійної компетентностей.

Зміст в якому вказуються всі складові частини кваліфікаційної (магістерської) роботи та сторінки (див. Додаток В). Зміст оформлюють у формі таблиці, без зображення меж таблиці.

Перелік умовних позначень оформляється лише тоді, якщо в роботі застосовується більш за три умовних позначення (скорочення, символи тощо). Усі умовні позначення вводяться також у текст роботи при першому вживанні терміну.

Перелік умовних позначень необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Основна частина (словосполучення «основна частина» в тексті роботи не використовується) містить такі структурні одиниці: вступ, текст роботи, висновки, рекомендації, перелік посилань.

Додатки розміщують після основної частини роботи.

Традиційно наукове дослідження складається, як зазначалося, зі вступу, основної частини й кінцевої (висновків).

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, подається характеристика сучасного стану досліджуваної проблеми, визначається мета дослідження й завдання, формулюється предмет та об'єкт дослідження, характеризується наукова новизна, теоретичне та практичне значення, описуються основні методи, зазначається матеріал дослідження, вказуються основні етапи і форми апробації роботи, структура роботи. Дослідник повинен звернути увагу на рівень розробленості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі, виокремити дискусійні питання й невирішені проблеми. Рекомендований обсяг вступу – 2-3 сторінки.

У процесі доведення актуальності теми дослідження необхідно довести користь теми для сучасного етапу розвитку науки. Мотивуючи актуальність дослідження, важливо вказати, що досліджувана проблема привертає увагу

багатьох науковців, але в ній наявні аспекти, що є недостатньо дослідженими, а також важливо сформулювати своє розуміння недостатньо досліджених аспектів. При визначенні актуальності теми недопустимо зневажати працями попередників, тобто необхідно точно вказати прізвища інших вчених, які опрацьовували це питання. Важливим є свідчення про те, наскільки досліджуване явище типове (частотне) і чи може допомогти в описі загальної системи мови, тобто актуальність може визначатися великою розповсюдженістю явища.

Новизна наукового дослідження зумовлюється наміром вдосконалити методи дослідження, а також уточненням центральних понять у світлі нових даних науки, подоланням тих труднощів, з якими не впоралися попередники. Тему і проблему краще обирати або зовсім нову, або актуальну. При зазначенні новизни роботи слід враховувати небезпеку дезінформації. Дезінформація в лінгвістиці – некомпетентність дослідника в розробці певного питання і замовчування чужих робіт, а також термінологічні надлишки.

За місцем отриманих знань у ряду відомих наукових даних можна відмітити три рівні новизни:

- а) перетворення відомих даних, докорінна їх зміна;
- б) розширення, доповнення відомих даних;
- в) уточнення, конкретизація відомих даних, поширення відомих результатів на новий клас об'єктів, систем.

Вимога вірогідності передбачає необхідність обґрунтування результатів роботи достатньою кількістю / обсягом опрацьованого фактичного матеріалу, співвідношенням об'єкта і методу дослідження та послідовним застосуванням обраних методик.

Вступ дає загальну характеристику виконаного дослідження і має висвітлити певні його аспекти.

1. Обґрунтування вибору *теми* та *актуальності* досліджуваної проблеми, ступінь її вивчення у хронологічному або концептуальному аспекті (варто приділити увагу розкриттю сутності проблеми, її значущості, розвідкам

науковців з досліджуваної проблеми, обґрунтуванню необхідності дослідження).

2. *Мета* дослідження (загальна направленість дослідження на загальний результат). Формулювання мети передбачає чітку вказівку на те, що саме необхідно *з'ясувати, визначити, виявити* тощо.

3. *Завдання*, які автор роботи ставить перед собою, тобто конкретні способи досягнення мети. Сформульовані завдання мають давати уявлення про те, що саме необхідно зробити в ході дослідження для отримання конкретних результатів і досягнення поставленої мети. Завдання зазвичай формулюються як самостійні та завершені етапи дослідження. При формулюванні завдання варто зазначити, що саме необхідно *проаналізувати, систематизувати, виокремити, описати, розглянути, класифікувати, схарактеризувати* тощо.

Мета і завдання магістерської роботи повинні бути взаємопов'язані і розкривати тему, репрезентовану в назві дослідження.

4. *Об'єкт* дослідження, тобто те, що саме досліджується.

5. *Предмет* дослідження, який розкриває конкретні аспекти проблеми, окремі сторони об'єкта, що вивчається, та відбиває напрямок дослідження вибраного матеріалу.

6. *Гіпотеза* дослідження (за необхідністю). Гіпотеза – це наукове припущення, попереднє пояснення будь-якому факту або явищу.

7. *Матеріал* дослідження. При написанні робіт за лінгвістичними напрямками необхідно зазначати ілюстративний матеріал, на основі якого проводилося дослідження. Матеріалом можуть слугувати мовленнєві факти із зазначенням кількості опрацьованих прикладів або конкретні художні твори з вказівкою їх назви або, за великої їх кількості, перерахувати їх кількість і загальний обсяг сторінок.

8. *Методи* дослідження, використані під час виконання наукової розвідки. Рекомендується застосування як загальнонаукових методів (дедукція, індукція, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація,

модельовання, абстрагування тощо), так і спеціальних: методу структурно-функціонального аналізу, контекстологічного аналізу, зіставного, трансформаційного, дескриптивного, методу компонентного аналізу, типологічного аналізу, комплексного лінгвістичного аналізу, суцільної вибірки, інтерпретації, які обираються залежно від напрямку та об'єкта дослідження, описовий, порівняльно-історичний, структурний методи. У разі потреби зазначається і методологія, в руслі якої здійснювалось дослідження (дискурс-аналіз, контрастивна лінгвістика тощо). Самостійно розроблені або модифіковані методи описуються детальніше. Вказуються не лише застосовані у роботі методи, але й визначається, що саме досліджувалось кожним методом.

При написанні магістерських робіт з лінгвістики можуть також застосовуватися соціолінгвістичні, психолінгвістичні, математичні методи, а також вивчення інформаційних джерел, аналіз філологічного досвіду.

9. *Новизна* дослідження визначається відсутністю аналогічних досліджень, новизною теми, оригінальністю постановки цілей та завдань.

10. *Теоретична значущість*, тобто внесок отриманих результатів у певний розділ лінгвістики або методики викладання іноземних мов.

11. *Практичне значення*, тобто сфера практичного застосування результатів виконаного дослідження.

12. *Апробація результатів наукового дослідження*. При написанні магістерської роботи рекомендовано проходити попередню апробацію результатів досліджень, що відбувається на студентських науково-практичних конференціях, проблемно-тематичних семінарах та засіданнях кафедри іноземної філології. У текстовій частині вступу зазначається на яких наукових конференціях, семінарах, круглих столах було представлено результати наукового дослідження. Також зазначається, у яких статтях чи тезах було репрезентовано результати дослідження з вказівкою на джерела (наукові журнали, збірники наукових праць, матеріали конференцій).

13. *Структура та обсяг роботи* (зазначаються структурні складові

магістерської роботи та їх загальний обсяг, анотування розділів).

Висвітленню кожного з компонентів присвячується окремий абзац (або декілька абзаців); назва кожного компонента виокремлюється жирним шрифтом.

Основна текстова частина поділяється на 2-3 розділи. Перший, як правило, присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної теми, другий має містити конкретні спостереження над зібраним матеріалом із застосуванням адекватних методів дослідження. У цьому розділі здобувачі освіти мають виявити спостережливість, вміння порівнювати та аналізувати дані праць інших авторів із власними судженнями, здатність аргументувати свої твердження та робити логічні висновки. Третій розділ концентрується навколо проблем навчально-методичного характеру, передбачає творчу роботу щодо модифікації методик навчання іноземних мов, розробки комплексу вправ або власних варіантів дидактичних засобів у межах досліджуваної тематики.

Моделювання викладу матеріалу дослідження може варіюватися: спочатку можуть аналізуватися конкретні мовні факти, а потім робитися теоретичні узагальнення на основі цього аналізу. Однак, найбільш типовий стиль викладу є спочатку висуваються основні положення щодо досліджуваної теми, а потім здійснюється їх практична перевірка на конкретному мовному матеріалі. У методичній частині розкривається важливість обраної теми для певного курсу англійської мови, виокремлюються конкретні методичні прийоми та форми роботи з досліджуваним матеріалом. Вартим уваги є той аспект, що до кожного розділу необхідно формулювати стислі висновки, що узагальнюють результати проведених досліджень і спостережень.

Розглянемо більш детально змістовну частину магістерського дослідження.

У **першому розділі** наводиться аналітичний огляд вітчизняних та закордонних публікацій з обраної теми, викладаються теоретичні положення, які є важливими для розв'язання сформульованих завдань і досягнення

поставленої мети. У теоретичній частині розкривається ступінь розробки проблеми в сучасній науковій літературі, дається визначення використаним у роботі термінам і поняттям, узагальнюються підходи до розв'язання проблеми. Залежно від обраної теми дається огляд питання, зазначається, хто саме і під яким кутом зору розглядав досліджувану проблему. Тут також можуть наводитися дані про характер матеріалу, обраного для дослідження.

Виклад матеріалу має бути чітким, послідовним і логічним (здебільшого за методом дедукції – від загального до окремого). Теоретичні положення мають ґрунтуватися на вивчених та проаналізованих даних достатньої кількості наукових джерел та підкріплюватися відповідними посиланнями. При викладенні матеріалу рекомендується використовувати широкий спектр зв'язувальних текстових елементів (наприклад, вставних фраз безособового характеру), таких, як:

Останнім часом дослідження з...; Згідно з даними...; Як показують новітні дослідження в галузі...; У контексті сучасної парадигми досліджень...; При вивченні.... значну увагу науковці приділяли...; Подальший розвиток досліджень з...; У світлі вищесказаного...; Як уже зазначалося...; На наш погляд...; Отже...; Необхідно зазначити, що...; Відомо (загальновідомо), що...; З огляду на...; Встановлено, що...; Відправною точкою... у визначенні... було...; Поділяючи точку зору... ми вважаємо...; Беручи до уваги...; З іншого боку...; Нарешті...; Передусім...; По-перше...; Аналіз вербального вираження... свідчить про...; Звернення до концепції...; Уявлення про...; Когнітивний (комунікативний, антропоцентричний) підхід до вивчення...; Як стверджує...; У більшості праць...; Специфіка... полягає в...; Незважаючи на...; Поштовхом для створення...; При цьому.... тощо.

У разі синонімії наукової термінології, релевантної до досліджуваної теми, у кваліфікаційній (магістерській) роботі необхідно подати всі опрацьовані варіанти термінів з посиланням на джерело та обґрунтувати вибір терміну, який використовуватиметься в роботі (синонімія термінології не характерна для наукової роботи).

Крім теоретичної частини, робота, як правило, включає **практичну (другий розділ)**, в якій здобувач освіти демонструє вміння виконувати власне дослідження на фактичному або експериментальному матеріалі, робити самостійний якісний аналіз досліджуваних явищ, робити узагальнення, встановлювати зв'язки між певними явищами, наприклад, зазначати закономірності функціонування мовних одиниць, пояснювати специфіку їх вживання, вказувати на їхні структурні особливості та системні характеристики. Здобувач освіти повинен продемонструвати вміння аргументувати свої висновки. Загалом здобувач освіти повинен опрацювати достатню кількість прикладів з обраного фактичного матеріалу, що дасть йому змогу зробити ґрунтовні висновки або статистичний аналіз.

У роботах з методики викладання іноземних мов у другому розділі описується перебіг дослідження, умови та основні етапи експериментів, викладаються результати власних досліджень, яким чином вони були отримані, у чому полягає їх новизна.

У роботах з методики викладання іноземних мов другий розділ також може бути викладений як узагальнення передового досвіду роботи освітян, окремих педагогів з відповідним аналізом стану питання, що досліджується здобувачем освіти, у практичному досвіді вчителів шкіл і викладачів закладів вищої освіти.

При викладенні результатів дослідження в практичній частині можуть стати в нагоді такі кліше й звороти:

У цій роботі...; Наступний приклад являє собою...; Таким чином, виконаний аналіз доводить, що...; Загалом проведене дослідження дає можливість стверджувати, що...; У ході дослідження були проаналізовані...; Результати роботи дають підстави вважати, що...; У центрі нашої уваги...; У процесі дослідження виникла необхідність...; Ми встановили...; У результаті дослідження було помічено...; Як показало наше дослідження...; Як свідчать результати аналізу...; Аналіз мовного матеріалу показав...; Застосування... методу (аналізу) дало змогу встановити...; Механізм

відтворення...; Аналіз мовних засобів... показав...; Керуючись принципом... тощо.

Другий розділ має містити конкретні спостереження над зібраним матеріалом із застосуванням адекватних методів дослідження. У цьому розділі студент має виявити спостережливість, вміння зіставляти дані з праць інших авторів із власними судженнями, здатність аргументувати свої твердження та робити логічні висновки.

Третій (методичний) розділ магістерської роботи репрезентує рівень сформованості професійної компетентності здобувача освіти. Цей розділ повинен містити не менше двох підрозділів. Перший підрозділ це теоретичний аспект методики викладання досліджуваного матеріалу у закладах вищої освіти. Тоді як другий репрезентує практичне висвітлення досліджуваного аспекту у методичному спектрі.

У третьому розділі можуть бути висвітлені шляхи організації та способи забезпечення формування певної компетентності з використанням досліджуваного матеріалу з обов'язковою практичною реалізацією. Так, наприклад, якщо у роботі досліджується певний аспект фразеологізмів англійської мови, то методичний розділ репрезентує шляхи роботи з фразеологічним фондом англійської мови у межах конкретного освітнього компонента, висвітлює загальні характеристики методики роботи з фразеологічними одиницями англійської мови, пропонує конкретні види роботи з фразеологізмами. Іншим прикладом слугує дослідження індивідуального стилю конкретного автора у текстах його листів. Тоді методичний розділ може розкривати сутність формування компетентності у техніці письма, зокрема основні етапи роботи за темою Formal / Informal Letters у межах певного освітнього компонента. До того ж, можуть бути запропоновані конкретні види роботи (завдання і вправи) з метою формування пропонованої компетентності. Загалом, методичний розділ демонструє рівень сформованості комунікативної, лінгвістичної, соціолінгвокультурної та професійної компетентності здобувача освіти.

У процесі написання магістерських робіт здобувачі освіти можуть розробляти теми з урахуванням досвіду їх відповідної педагогічної апробації і можливості подальшого використання як навчально-методичних матеріалів, оскільки відповідно до навчального плану передбачена педагогічна практика. Таким чином, розроблені здобувачами освіти матеріали повинні засвідчити їхні уміння виокремлювати ефективні прийоми й способи навчання та виховання, серії та комплекси вправ із формування та розвитку певних мовних і мовленнєвих навичок, добирати ефективний мовний матеріал відповідно до мети дослідження, ураховувати сучасні тенденції у методиці викладання іноземних мов, створювати дієві наочні засоби навчання.

Усі розділи мають бути логічно пов'язані. Кожен розділ / підрозділ повинен мати таку схему: короткий вступ, факти та їх опис, проведення дослідження, підбиття підсумків.

Кожний розділ кваліфікаційної (магістерської) роботи супроводжується висновками, які продовжують текст розділу. *Висновки до кожного розділу* (не менше однієї сторінки) пишуться у формі есе. За змістом вони повинні бути лаконічними, з конкретними даними про результати дослідження. Висновки попереднього розділу повинні спрямовувати до змісту наступного розділу, щоб закріпити їх зв'язок і забезпечити цілісність наукової роботи.

Загальні висновки (не менше двох сторінок) підсумовують результати проведеного дослідження. На відміну від висновків до розділів, загальні висновки починаються з нової сторінки та нумеруються. Загальні висновки не повторюють висновки за розділами: вони є узагальненням вищого рівня. Вони надають аргументовану відповідь на питання, що були сформульовані як завдання магістерської роботи. Також вони не повинні містити цитати або приклади. Загальні висновки завершуються висвітленням перспектив розвитку порушеної у дослідженні теми.

Невід'ємною частиною наукового дослідження є **список використаних джерел**; додатки (за необхідності). Роботи у списку бібліографічного матеріалу розміщуються за алфавітом, при цьому спочатку подаються ті, що

написані українською мовою, а потім – іноземними. Список джерел бібліографічного матеріалу має містити не менш за 50 позицій, з яких не менш 1/3 – іноземними мовами. У ньому мають бути представлені публікації останніх 5 років (не менш 5). Не допускається посилання на джерела країни-агресора.

Список словників та довідників оформлюється так само, як і список джерел бібліографічного матеріалу. Він продовжує сторінку, на якій закінчується бібліографічний список, а також його нумерацію.

Список джерел ілюстративного матеріалу оформлюється так само, як і список бібліографічного матеріалу.

Додатки (факультативно) містять таблиці, рисунки, приклади, що перевищують за обсягом 1 стор. Вони оформлюються у порядку появи посилань у тексті дослідження. Після списку ілюстративного матеріалу з нової сторінки (строго у центрі) пишеться слово **ДОДАТКИ**. Власне додатки, що позначаються літерами А, Б, В тощо, починаються з наступної сторінки. Кожен новий додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, *Додаток А*, *Додаток Б*. Додатки необхідно позначати послідовно великими літерами української абетки (за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, И, Ь). Кожна таблиця, рисунок та приклад повинні бути пронумеровані й підписані. Кожна графа у таблицях повинна мати свою назву, з якої було б чітко зрозуміло, що означають цифри у таблиці. Зверніть увагу, що приклади ілюстративного матеріалу у тексті роботи виділяються курсивом.

Теми кваліфікаційних (магістерських) робіт формулюються у межах кафедральних тем наукових досліджень відповідно до визначених напрямків та наукових інтересів здобувачів вищої освіти разом із керівниками дипломних досліджень, обговорюються та узгоджуються на засіданні кафедри та затверджуються наказом по академії.

При оцінюванні кваліфікаційних (магістерських робіт враховується не лише якість самого наукового дослідження, його наукова новизна, вміння захистити положення та висновки дослідження, а і його оформлення.

Невідповідність в оформленні кваліфікаційної (магістерської) роботи державним стандартам і встановленим вимогам може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи, а через значні відхилення робота може бути взагалі не допущена до захисту. Тому оформленню роботи повинна бути приділена особлива увага. Дотримання всіх вимог до оформлення дипломної роботи сприяє вихованню у здобувачів вищої освіти належного стилю роботи, вимогливості до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження.

Кожна структурна частина кваліфікаційної (магістерської) роботи (зміст, перелік умовних позначень, вступ, розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки) починається з нової сторінки та озаглавлюється великими літерами, наприклад: ВСТУП, РОЗДІЛ, ДОДАТКИ. Розділ та його назва відцентруються відповідно до тексту роботи. Назви підрозділів подаються з абзацу.

Текст кваліфікаційної роботи друкується з одного боку сторінки аркуша формату А4. Поля на сторінках розміщуються так: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Заголовки розділів друкуються великими літерами. Усі сторінки тексту нумеруються. Нумерація починається з титульної сторінки, але порядковий номер сторінки на ній не вказується; на всіх наступних він розташовується праворуч знизу. Текст кваліфікаційної роботи необхідно набирати шрифтом Times New Roman; розмір кегля – 14; інтервал між рядками – 1,5. Текст роботи не варто перевантажувати маркерами, курсивом, іншими шрифтами.

Розділи дипломної роботи містять підрозділи (нумерація складається з двох чисел, відокремлених крапкою, наприклад 1.2.), пункти (нумерація – з трьох чисел, наприклад, 1.2.1.). Відстань між заголовком структурної частини (підрозділом) та текстом має дорівнювати двом міжрядковим інтервалам.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Нагадаємо, що висновки до розділів також друкуються у підбір до тексту.

Зверніть увагу, що не допускається розміщення назви розділу чи підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту. Також, не рекомендовано залишити частину тексту (три-чотири рядки) на наступній сторінці (якщо це прикінцеві речення розділу).

Посилання у тексті оформляються так: [2, с. 23-25]. Перша цифра вказує на порядковий номер джерела у списку літератури, далі вказується конкретна сторінка. При посиланні на все джерело у цілому сторінки не вказують [2]. Зверніть увагу, крапка ставиться після квадратних дужок з посиланням, а не наприкінці цитати.

Кожна таблиця, рисунок та приклад повинні бути пронумеровані й підписані. Кожна графа у таблицях повинна мати свою назву, з якої було б чітко зрозуміло, що означають цифри у таблиці. Зверніть увагу, що приклади ілюстративного матеріалу у тексті роботи виділяються курсивом.

Робота допускається до захисту за умови, якщо її текст визнається оригінальним 75%.

Обсяг магістерської кваліфікаційної роботи – 60-80 сторінок друкованого тексту.

Магістерські роботи впродовж тижня після закінчення роботи Екзаменаційної (атестаційної) комісії мають бути здані на п'ятирічне зберігання: у паперовому вигляді – до бібліотеки, в електронному вигляді – до репозитарію випускової кафедри та до бібліотеки Академії [13].

МЕТАМОВА ТА СТИЛЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мова і стиль наукової праці як частина писемної наукової мови зокрема і як частина наукового дискурсу в цілому склалися під впливом академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власної та запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини. Академічний етикет охоплює усталені традиції у спілкуванні між науковцями як в усній, так і в писемній мові.

До мови наукової літератури ставляться певні вимоги щодо дотримання норм, що зумовлює посиленню логічності викладу. Метою наукової праці є ознайомлення з результатами досліджень у різних галузях знань. Міркування автора наукової праці націлені на переконливе обґрунтування досягнутих результатів дослідження, що передбачає логічне сприйняття наукової праці. Це, своєю чергою, підпорядковує не лише стильові характеристики викладу матеріалу, але й використання відповідних мовних засобів. Ці засоби повинні забезпечувати повне й точне осмислення теми, послідовність і взаємозв'язок думок автора наукової розвідки, оскільки логічність і точність викладу результатів дослідження забезпечують рівень інтелектуальності наукових висловлювань. Отже, науковий стиль викладу результатів дослідження передбачає:

- *об'єктивність, конкретність і цілісність змісту;*
- *чіткість, зв'язність і логічну послідовність викладу;*
- *точність і однозначність термінології;*
- *ясність, доступність і зрозумілість;*
- *лаконізм за інформативної насиченості змісту.*

З комунікативних позицій мета наукового мовлення полягає у передачі наукової інформації, у послідовному, систематизованому викладі результатів дослідження, в аргументованому доведенні певних наукових положень, концепцій, теорій. У цьому випадку основні стильові риси мовлення наукової праці – логічність та ясність викладу, об'єктивність, вірогідність, аргументованість і узагальненість. Тоді як прагматичні фактори обумовлюють

формально-логічний спосіб викладу матеріалу, у якому експресивно-емоційні засоби не займають панівних позицій, а принагідно можуть використовуватися як додатковий прийом. Отже, специфічними характеристиками наукового тексту є:

- *цілеспрямованість і прагматичність;*
- *відсутність емоційно забарвлених елементів мови;*
- *наявність точних висловлювань, що в лаконічній формі пропонують розгорнуті визначення;*
- *наявність спеціальної термінології, що репрезентує змістовні дефініції наукових понять, явищ і процесів.*

Науковим дослідженням у закладах вищої освіти є кваліфікаційна (магістерська) робота. Наукова робота є працею, що надає можливості для виявлення спроможності здобувачів вищої освіти до самостійної наукової роботи. У цьому ракурсі значну увагу варто приділити мовностилістичному аспекту кваліфікаційної роботи. Наразі саме мовностилістична культура наукової праці найкраще розкриває загальну культуру автора.

Певні мовностилістичні особливості характеризують науковий стиль української мови. Зокрема лексичний і фразеологічний рівні визначаються такими характерними рисами:

- використання як загальнонаукових термінів (*аналіз, синтез, систематизація, класифікація*), так і спеціальних лінгвістичних (*лексема, морфема, денотат, синтаксична конструкція* та ін.);
- вживання слів у прямому значенні;
- відсутність експресії;
- основна форма оцінки результатів дослідження є констатація фактів;
- переважна кількість іменникової лексики;
- частотне вживання віддієслівних іменників (*виникнення, формування, вживання* та ін.);
- використання відносних прикметників, що дають змогу з граничною точністю зазначати необхідні ознаки понять;

- вживання вказівних займенників (*цей, той, який*);
- використання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів;
- вживання дієслів у теперішньому часі з метою окреслити сталі ознаки наукового явища (*«проблема, яка розглядається»*);
- використання пасивних конструкцій, що зумовлено необхідністю об'єктивного викладу матеріалу (*«у дослідженні розглянуто...», «у роботі проаналізовано...», «у цій частині виокремлено характерні ознаки ...»*);
- виклад матеріалу переважно від першої особи множини (*«ми встановили...», «ми не поділяємо думки ...», «ми вважаємо...»*).

Вартим пояснення є вживання у науковому мовленні займенника «ми». Використання «ми» для вираження суб'єкта авторства як певного колективу надає об'єктивізму викладу матеріалу. До того ж вираження авторства через «ми» дозволяє репрезентувати власну думку як думку певної групи людей, наукової школи чи напряду. Це, своєю чергою, засвідчує такі тенденції сучасного наукового знання, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем.

Синтаксичні особливості наукового тексту актуалізують певний стандарт побудови речень, що дозволяє висловити складну думку. Своєрідність синтаксису наукового тексту з одного боку визначається простими реченнями, що ускладнені однорідними чи відокремленими членами речення, вставними словами чи конструкціями, узагальнювальними словами. З іншого боку – це складні синтаксичні конструкції, здебільш складнопідрядних речень із кількома предикативними частинами (причинного або наслідкового зв'язку).

Щодо стилістики наукового тексту, то увагу привертають логічність, послідовність і лаконічність викладу змісту наукового дослідження. Найбільш об'єктивним є формально-логічний виклад, що знаходить своє втілення у системі мовних зворотів. Науковий виклад складається з суджень, метою яких є доказ істин, що повинні бути доведеними, тому для наукового тексту

характерним є завершеність, змістовна цілісність, логічність та лаконічність. Найважливішим засобом вираження логічного з'єднання є спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки.

Отже, однією зі специфічних особливостей наукового тексту полягає у використанні значної кількості спеціальних лексичних засобів, що слугують для вираження певних смислових відношень між елементами наукової інформації. Так, для відбиття причинно-наслідкових зв'язків, використовують певні вислови, наприклад:

- *тому, відповідно до чого*
- *внаслідок того, що*
- *у зв'язку із тим, що*
- *крім цього*
- *тому що,*
- *звідси,*
- *в(у)наслідок цього,*
- *в (у) результаті,*
- *в (у) залежності від,*
- *у зв'язку з цим,*
- *згідно з,*
- *відповідно до,*
- *за таких умов,*
- *за такої умови,*
- *то це свідчить про,*
- *вказує на,*
- *засвідчує на.*

Перш ніж перейти до іншої думки, варто звернутися у мовленні до таких висловів:

- *перш ніж вказати на,*
- *варто розглянути,*

- *зупинимося на,*
- *спочатку / насамперед / у першу чергу з'ясуємо,*
- *наступним кроком у дослідженні.*

Для визначення часового співвідношення і порядку викладення інформації рекомендовано вживати такі сполуки, наприклад:

- *спочатку/ насамперед/ у першу чергу з'ясуємо,*
- *передусім зазначимо,*
- *наступним кроком у дослідженні,*
- *одночасно,*
- *поряд із цим,*
- *надалі,*
- *насамкінець.*

При формулюванні висновків рекомендовано послуговуватися такими зворотами:

- *таким чином,*
- *на завершення,*
- *вищесказане / вищезазначене дозволяє зробити такі висновки,*
- *узагальнюючи, варто визначити,*
- *на підставі отриманих даних,*
- *наведені результати дозволяють,*
- *як показали дослідження,*
- *на основі отриманих відомостей / результатів.*

Саме такі «мовленнєві кліше» говорять про логічність думки, запобігають хибним повторам, допомагають уникати висловів, що не стосуються наукового дослідження, скеровують напрям думки, дотримуючись правил ведення наукового пошуку відповідно до розділів дослідження.

Науковий термін – не просто «кліше», а вираження сутності даного явища, тому обирати наукові терміни та визначення необхідно досить уважно. Не рекомендовано змішувати в одному тексті різну термінологію.

Треба завжди пам'ятати, що кожна наука має лише її притаманну термінологічну систему. Крім того, необхідно уникати слова-професіоналізми, що не є визначення наукових понять, а є умовними диференційованими поняттями, які використовуються у вузько спеціалізованому середовищі та зрозумілі лише певному колу спеціалістів.

Фразеологія наукової прози також є специфічною, адже вона зобов'язана виражати логічний зв'язок між частинами вислову. Так, для вираження зв'язку з попередньою інформацією варто вживати такі вислови:

- *як було сказано/ показано/ зазначено/ встановлено/ одержано/ виявлено/ з'ясовано,*
- *як свідчать дані,*
- *на підставі даних з таблиці/ діаграми виходить/ можна встановити,*
- *як видно з таблиці,*
- *як зазначено в таблиці/ схемі,*
- *як (уже) вказувалось вище/ зазначалося раніше/ підкреслювалося,*
- *вище йшлося про...,*
- *у зв'язку з цим,*
- *у зв'язку з вищевикладеним,*
- *вищеописаний, вищевказаний, вищенаведений.*

Для доповнення або уточнення інформації рекомендується вживати такі вислови:

- *крім того,*
- *на додаток,*
- *до речі,*
- *між іншим,*
- *головним чином,*
- *особливо,*
- *точніше,*
- *у тому числі,*

- *а саме.*

Для вираження зіставлення і протиставлення інформації, корисним виявляються такі вислови:

- *однак,*
- *проте,*
- *також,*
- *так само, як і;*
- *як., так і ...;*
- *порівняно,*
- *у протилежність,*
- *на противагу,*
- *аналогічно,*
- *разом із тим.*

Оскільки наукова мова характеризується чіткою послідовністю, де всі компоненти тісно пов'язані один із одним, то для тексту наукового дослідження, що потребує складної аргументації та виявлення зв'язків різних рівнів, характерними є речення з чіткими синтаксичними зв'язками:

- *між тим;*
- *замість того, щоб;*
- *в той час як;*
- *після того як;*
- *поряд з тим;*
- *в результаті;*
- *відповідно до і тощо.*

У науковому тексті частіше зустрічаються складнопідрядні речення, що пояснюється конструкцією тексту, у якому виражено умовні зв'язки, що мають чітку схему та допомагають побудувати перебіг думки, у той час як у складносурядних реченнях його складові дуже легко підлягають трансформації відповідно до будови речення. Безособові речення використовуються у наукових текстах при описанні фактів, явищ, процесів.

Як зазначалося вище, об'єктивність викладу – основна стильова риса наукового тексту, що впливає зі специфіки наукового пізнання, прагне встановити наукову істину, звідси й наявність в тексті вставних конструкцій, що вказують на ступінь вірогідності. Завдяки таким словам той чи інший факт можна представити як вірний або як можливий, або як той, що є вірогідним.

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є, джерело, на яке посилається автор, та ким висловлена та чи інша думка. У тексті ця умова реалізується, використовуючи спеціальні вставні слова та словосполучення:

- *за такими даними;*
- *на думку такого автора.*

Об'єктивність передбачає всебічний розгляд об'єкта з точки зору його типовості, конкретності або сутності, що можливо увести у текст за допомогою певних виразів:

- *з точки зору,*
- *у цьому розумінні,*
- *взагалі,*
- *зокрема,*
- *як правило,*
- *у тому числі,*
- *в основному,*
- *з одного боку,*
- *з іншого боку,*
- *у контексті,*
- *за концепцією.*

Необхідністю підкреслити об'єкт дії зумовлює використання пасивних конструкцій, наприклад:

- *у цій роботі розглянуто,*
- *виокремлено такі функції,*
- *з'ясовано необхідні умови.*

Досить часто вірогідність пропонованої інформації підкріплюється ілюстраціями, схемами й таблицями. Для ілюстрації зазначеного у науковому тексті рекомендовано вживати такі вислови:

- *наприклад,*
- *так, як приклад,*
- *прикладом може слугувати,*
- *проілюструємо яскравими прикладами,*
- *розглянемо приклад,*
- *про що можна судити за,*
- *продовжимо ілюструвати,*
- *проаналізуємо типові приклади,*
- *унаочнимо.*

Саме такі сталі конструкції допомагають сконцентрувати думку лише на самій дії, залишаючи поза увагою особистість дослідника. Таким чином, мовний стиль наукового викладу матеріалу є безособовим монологом.

Іншим правилом наукового викладу матеріалу є ясність, лаконічність, чіткий зміст, за умови не використовувати термінів-синонімів. Огляд літератури та висновки повинні довести, що обрана тема є мало вивченою та потребує ґрунтовного дослідження. Матеріали огляду повинні бути систематизовані, що визначає ступінь розкриття тематики. Констатація фактів як основна форма оцінки результатів дослідження унеможливорює експресію наукової мови. Наукова мова характеризується чіткою логічною послідовністю, де всі частини єдиного цілого взаємообумовлені.

Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад звичайно ведеться від третьої особи, бо увага зосереджена на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Авторське «я» відступає на другий план. Іноді використовуються займенники першої особи і майже не використовуються займенники другої особи однини. До того ж, науковий текст характеризується ясністю, доступністю та зрозумілістю інформації та викладеного матеріалу, але без популяризації та зайвої «науковості».

ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Попередній захист кваліфікаційних робіт проходить відкрито у присутності керівника наукової роботи, завідувача кафедри та членів (викладачів) кафедри. Процедура попереднього захисту аналогічна процедурі захисту та відбувається за 3-4 тижні до захисту. Не пізніше як за два тижні до захисту, відповідно до затверджених графіків засідань Екзаменаційної (атестаційної) комісії кафедра на підставі відгуку наукового керівника та рецензії надає рекомендацію щодо захисту кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти.

Магістрант має виступити з доповіддю, в якій буде озвучена тема, мета роботи, основні завдання, шляхи їх реалізацій, короткий зміст основних розділів дослідження, а також висновки проведеного дослідження.

На попередньому захисті необхідно представити презентацію та роздатковий матеріал (за потреби), які необхідні для захисту кваліфікаційної роботи.

На попередньому захисті студенти мають продемонструвати вміння чітко, логічно репрезентувати результати свого наукового дослідження; вміння обґрунтовано давати відповіді на поставлені запитання; вміння грамотно викладати свої думки, аргументувати власні висновки.

Процедура попереднього захисту кваліфікаційної роботи має на меті показати ступінь готовності роботи до захисту; засвідчити спроможність студента схарактеризувати основні положення, викладені в роботі; аргументувати свої відповіді; довести, що заявлену тему розкрито логічно і грамотно.

Щодо підготовки **доповіді**, то рекомендований обсяг захисної промови – від 4 до 7 сторінок (оптимальний варіант 5 сторінок), шрифт Times New Roman, 14 розмір, одинарний пропуск, оскільки на промову відводиться 5 – 7 хв.

Багато, щоб доповідь починалася стандартним зверненням: *«Шановний голово, шановні члени екзаменаційної комісії, шановні присутні!»*. Наступна фраза – це тема кваліфікаційної роботи: *«Вашій увазі пропонується дослідження на тему...»*.

До змісту захисної промови варто вміщувати таку інформацію:

- актуальність теми дослідження;
- об'єкт і предмет дослідження в кваліфікаційній роботі;
- мета роботи;
- завдання, що необхідно вирішити для досягнення мети;
- загальна структура кваліфікаційної роботи, що обумовлена завданнями (скільки і які розділи);
- методологічна база дослідження (які методи були застосовані у роботі);
- ілюстративний матеріал (зазначити точну кількість досліджуваних мовленнєвих одиниць, джерел, критерії, спосіб та причини відбору цього матеріалу);

Ця інформація є головною, тому зазначені вище пункти повинні бути чітко сформульовані та не перевищувати обсяг однієї сторінки.

Також варто описати структуру роботи, представляючи при цьому результати теоретичного дослідження (одна сторінка):

- що було зроблено у першому розділі;
- які висновки до першого розділу були зроблені;
- що було зроблено у другому розділі та відповідні висновки.

Наступним етапом у захисній промові є розкриття перебігу практичного дослідження та отриманих результатів. Ця частина доповіді є найцікавішою для членів екзаменаційної (атестаційної) комісії, тому вона повинна бути найінформативнішою, об'ємною, насиченою і яскравою (дві сторінки). Опис перебігу практичного дослідження може містити такі аспекти:

- мета проведення практичного дослідження;
- етапи практичного дослідження;
- результати практичного дослідження на кожному етапі;

- приклади;
- висновки за результатами практичного дослідження.

Доповідь повинна супроводжуватися посиланнями на слайди презентації.

Наостанок необхідно озвучити такі моменти (одна сторінка):

- загальний висновок до всієї кваліфікаційної роботи;
- що було запропоновано у роботі й для чого це необхідно;
- висновки про досягнення мети дипломної роботи;
- перспективи дослідження.

Завершити захисну промову необхідно висловленням подяки всім присутнім за увагу: *«Доповідь завершено. Дякуємо за увагу»*.

Здобувач вищої освіти може як вивчити доповідь, так і читати.

Текст доповіді та текст на слайдах повинен бути релевантним, але не однаковим. Кожній фразі на слайді повинно відповідати кілька зв'язних речень, що варто ретельно продумати та включити до тексту промови.

Швидкість промови повинна бути середньою, але й не занадто повільною. Голос та інтонація при озвучуванні промови повинні зацікавити аудиторію. Варто робити паузи, за необхідністю звертатися до аудиторії. Гучність повинна також бути помірною. Варто пам'ятати, що половина успіху випускової кваліфікаційної роботи залежить від якості презентації та захисного слова.

Для підготовки **презентації** використовуються відповідні програми – Microsoft PowerPoint або OpenOffice.org Impress.

Головною умовою при підготовці до захисту є те, що презентація повинна супроводжувати захисну промову, а не змінювати її повністю.

Для того, щоб презентація була яскравою і не зіпсувала захисної промови варто дотримуватися таких рекомендацій:

- використовувати прості шаблони, не використовувати складних візерунків і яскравих кольорів оскільки це підвищує стомлюваність очей та знижує сприйняття інформації. Анімовані малюнки, звуки, музичний супровід також не рекомендують використовувати з цієї ж причини. Колір тексту має

контрастувати з фоном. Найкраще сприймається темний текст на світлому фоні. Шрифт презентації варто обирати також простий – чорний Arial, Times New Roman або Tahoma. Розмір шрифту не менше 28, заголовки – 32;

- малюнки та фотографії не повинні бути фоновими;

- упродовж презентації не використовувати багато кольорів (бажано не більше двох). Кольорова схема має бути однаковою на всіх слайдах. Взагалі вся презентація повинна бути виконана в одному стилі;

- заголовки виділяються кольором, жирним шрифтом або підкреслюються; можна виділити або підкреслити головні думки;

- тексту не повинно бути забагато, текст слайду повинен підкреслювати або ілюструвати слова захисної промови. Ідея слайду повинна бути зрозумілою при першому погляді на нього;

- не варто розміщувати великі за обсягом таблиці, схеми та діаграми (якщо вони важливі, їх можна розмістити у роздатковому матеріалі);

- не варто дивитися на слайди протягом презентації, оскільки важливо тримати зоровий контакт;

- для перегляду кожного нового слайду варто виділити певний час для засвоєння інформації, потім повинні прозвучати коментарі доповідача, що уточнюють та доповнюють зображення на екрані;

- варто відредагувати презентацію перед виступом, звертаючи увагу на грамотне оформлення слайдів (унікати огріхів, помилок тощо);

- презентація кваліфікаційної роботи повинна бути короткою, лаконічною і яскравою, демонструвати сутність роботи.

Оформлюючи презентацію, слід також пам'ятати, про правило «вісімки»: у рядку повинно бути не більше ніж 8 слів, рядків також повинно бути не більше 8.

Приблизна схема структури презентації дипломної роботи може виглядати таким чином:

Слайд 1 – назва роботи, ПІБ випускника і наукового керівника (науковий ступінь і звання);

Слайд 2 – мета дипломної роботи;
Слайд 3 – завдання роботи;
Слайд 4 – об’єкт і предмет дослідження;
Слайд 5 – методологія дослідження;
Слайд 6 – визначення основних понять;
Слайди з результатами практичного дослідження;
Слайди з загальними висновками дослідження;
Слайди з рекомендаціями;
Останні слайд – Дякуємо за увагу!

Кількість слайдів не обмежується певними нормами, але оптимальна їх кількість у презентації кваліфікаційної роботи – 15 слайдів, оскільки часові межі захисної промови обмежені 5 – 7 хвилинами. Треба пам’ятати, що слайд – це допоміжний засіб протягом усного виступу, а сама презентація загалом слугує супроводом до захисної промови.

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану.

Захист проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної (атестаційної) комісії. Екзаменаційна (атестаційна) комісія заслуховує виступ автора кваліфікаційної роботи, ознайомлюється з рецензією на неї та відгуком наукового керівника.

Для виступу перед Екзаменаційною (атестаційною) комісією здобувачеві вищої освіти надається орієнтовно десять хвилин, що відповідає озвученню приблизно трьох-чотирьох сторінок тексту. Усний виступ здобувача вищої освіти на відкритому засіданні Екзаменаційної (атестаційної) комісії, як правило, містить: обґрунтування актуальності теми; визначення мети кваліфікаційної роботи, логіки реалізації конкретних завдань; розкриття сутності наукової новизни, теоретичної та практичної значущості отриманих результатів дослідження; виклад висновків, рекомендацій. Здобувач вищої

освіти зобов'язаний також по суті відповісти на запитання членів Екзаменаційної (атестаційної) комісії та присутніх, дати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень висловлених у рецензії.

Під час виступу здобувач вищої освіти повинен продемонструвати рівень володіння матеріалом дослідження й аргументовано довести наукову та практичну цінність виконаної роботи, зокрема: виявити ґрунтовну обізнаність і належну ерудованість щодо обраної проблеми та предмета дослідження, в тому числі обізнаність у закордонних джерелах, в контексті своєї спеціальності; показати інноваційний характер самостійно отриманих результатів; поєднати виступ із використанням мультимедійних засобів, демонструванням таблиць, схем, виробів, пристроїв, установок тощо.

Рішення про оцінку кваліфікаційної роботи ухвалюється на закритому засіданні Екзаменаційної (атестаційної) комісії. Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється за національною шкалою та за 100 бальною шкалою Академії. При оцінюванні кваліфікаційної роботи Екзаменаційна (атестаційна) комісія враховує такі основні компоненти: 1 – вагомість отриманих наукових результатів та якість оформлення кваліфікаційної роботи; 2 – презентацію та представлення результатів роботи під час офіційного захисту; 3 – оприлюднення результатів кваліфікаційної роботи.

Здобувачеві вищої освіти, який успішно захистив кваліфікаційну роботу, за рішенням Екзаменаційної (атестаційної) комісії присвоюється ступінь магістра, видається диплом і додаток до нього. Якщо здобувач вищої освіти склав на «відмінно» не менше 75 % освітнього компонента навчального плану, а з інших освітніх компонентів отримав оцінку «добре» і захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою «відмінно» (не менше 90 балів за шкалою ECTS), йому видається диплом з відзнакою.

Кваліфікаційна робота (один примірник), рецензія, відгук наукового керівника зберігаються в установленому порядку. Назва та оцінка кваліфікаційної роботи заносяться в залікову книжку, навчальну картку здобувача вищої освіти, додаток до диплома випускника.

За пропозицією Екзаменаційної (атестаційної) комісії кращі кваліфікаційні роботи відзначаються заохочувальними заходами, зокрема числі наданням випускникам рекомендацій до вступу в аспірантуру тощо.

Якщо захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, Екзаменаційна (атестаційна) комісія ухвалює рішення щодо можливості повторного захисту тієї самої роботи з доопрацюванням, чи необхідності опрацювання нової теми, визначеної відповідною кафедрою. Здобувач вищої освіти, який не захистив кваліфікаційної роботи, допускається до повторного її захисту протягом трьох років після закінчення курсу навчання в Академії. Здобувачам вищої освіти, які не захищали кваліфікаційної роботи з поважної причини (підтвердженої документально), наказом ректора може бути продовжено термін навчання до закінчення терміну роботи Екзаменаційної (атестаційної) комісії з метою захисту кваліфікаційної роботи, але не більше, ніж на один рік [13].

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

За умови організації освітнього процесу в онлайн середовищі захист кваліфікаційних (магістерських) робіт проводиться у формі в терміни, визначені навчальними планами і згідно з розкладом, який затверджується в установленому порядку.

До захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи, як вже зазначалося, магістрант має підготувати доповідь, тривалістю 5-7 хвилин, а також ілюстративний матеріал для членів екзаменаційної (атестаційної) комісії: презентацію, що супроводжує доповідь, в комп'ютерній програмі Power Point у вигляді слайдів, які демонструються на екрані під час захисту та висвітлюють основні теоретичні положення та практичні результати

проведеного дослідження. У доповіді студент висвітлює актуальність, мету і завдання курсової роботи, коротко характеризує основний зміст роботи, методикку і результати проведених досліджень, оголошує висновки та пропозиції.

Захист кваліфікаційної роботи в умовах онлайн освіти проводиться дистанційно з використанням ІТ-технологій, а саме: платформи ZOOM відповідно до розкладу екзаменаційної сесії. Крім того, на кафедрі іноземної філології створюється папка на Google disk, де розміщуються кваліфікаційні роботи, з усіма супровідними документами (для кожного магістранта створюється окрема папка), що додаються на Google disk керівниками кваліфікаційних робіт. У цьому випадку члени комісії мають змогу ознайомитися з роботами з метою об'єктивності оцінювання результатів проведеного дослідження. Наявність презентацій у папках з кваліфікаційними роботами дозволить уникнути можливих технічних проблем під час виступу магістрантів.

Для забезпечення проведення захисту голова екзаменаційної (атестаційної) комісії виконує функції модератора відеоконференції. До обов'язків модератора відеоконференції входить:

- своєчасний початок відеоконференції із захисту кваліфікаційних робіт;
- підключення до відеоконференції інших членів комісії;
- підключення до відеоконференції здобувачів освіти на початку захисту;
- забезпечення завершення відеоконференції із захисту кваліфікаційних робіт;
- дотримуватись процедури захисту з урахуванням усіх вимог.

Інші функції, пов'язані із технічним аспектом забезпечення проведення захисту кваліфікаційних робіт виконує секретар ...комісії (фіксувати виступи магістрантів (наприклад, знімок екрана), питання членів комісії і відповіді на них здобувачами освіти).

Для забезпечення прозорості захисту кваліфікаційних робіт не допускається участь магістрантів у відеоконференції із захисту кваліфікаційних робіт без увімкнення відеокамери. Під час проведення захисту здобувачі освіти зобов'язані постійно підтримувати відео- та аудіозв'язок з членами екзаменаційної (атестаційної) комісії. Камера відеозв'язку має бути налаштована таким чином, щоб члени комісії могли спостерігати за процесом захисту для забезпечення академічної доброчесності під час доповіді. Під час захисту поруч з магістрантом не можуть бути присутніми треті особи.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Основними критеріями оцінки науково-дослідної роботи є:

- коректність сформульованих назви, мети та завдань роботи та відповідність до них змісту роботи;
- повнота і глибина розкриття змісту теми роботи й поставлених у ній завдань; логічність і структурованість викладу матеріалу; якість вступу та висновків; співвідношення між частинами роботи, теоретичними і практичними аспектами дослідження;
- ступінь самостійності виконаної роботи: самостійність підходу до розкриття теми, формулювання й обґрунтування власного підходу до вирішення проблем тощо;
- практична значущість роботи; якість проведеного аналізу; вміння користуватися методами лінгвістичних та методичних досліджень;
- творче використання зібраного теоретичного і фактичного матеріалу; коректність використання джерел; дотримання правил цитування і посилання, складання списку використаної літератури; актуальність джерел; використання джерел іноземними мовами;

- наявність самостійно наведених висновків, практичних рекомендацій і пропозицій;

- відповідність оформлення роботи згідно з встановленими вимогами; зовнішній вигляд роботи; правильність і акуратність оформлення; відсутність у тексті різного типу помилок (орфографічних, пунктуаційних, стилістичних тощо);

- здібність здобувача освіти аргументовано пред'являти зібраний матеріал, обґрунтовано викладати теоретичні висновки та практичні пропозиції, відповідати на поставлені питання в процесі захисту роботи;

- наявність апробації результатів дослідження, що здійснюється у виступах на наукових семінарах кафедри, у наукових доповідях і повідомленнях, представлених здобувачем освіти на науково-практичних конференціях різного рівня та публікаціях у вигляді статей і тез.

Шкала оцінювання

90 – 100 балів – «відмінно» (A)

82 – 89 балів – «добре» (B)

74 – 81 балл - «добре» (C)

67 – 73 бали – «задовільно» (D)

60 – 66 балів – «задовільно» (E)

35 – 59 балів – «незадовільно» (FX)

0 – 34 бали – «незадовільно» (F)

95-100 балів	Підготовлена здобувачем освіти робота повністю відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт. Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Ґрунтовно,
--------------	---

логічно, правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій, забезпечено цілісність тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методичну значущість досліджуваної проблематики, самостійно правильно визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.

Здобувач освіти опрацював значну кількість літературних джерел з теми дослідження, зокрема зарубіжних. Джерела прочитані критично: необхідна інформація виділена, проаналізована і логічно структурована. Охарактеризовані основні робочі поняття та визначення. Зроблені адекватні узагальнення і висновки, що повністю відповідають змісту роботи. Чітко сформульована власна точка зору з приводу поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики, що існують. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / правильно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Термінологія використана доречно, усі посилання і цитати грамотно оформлені та наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки оформлені правильно.

Здобувач освіти вільно володіє матеріалами та результатами власного дослідження, вільно орієнтується в історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти повністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує

	<p>власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника або зовсім її не потребують; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти проводить апробацію результатів дослідження, що здійснюється у виступах на наукових семінарах кафедри, у наукових доповідях і повідомленнях, представлених автором на науково-практичних конференціях різного рівня та публікаціях у вигляді статей і тез.</p>
90 балів	<p>Підготовлена здобувачем освіти робота відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт, але в ній наявні 1-2 несуттєві помилки.</p> <p>Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Ґрунтовно, логічно, правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій, забезпечено цілісність тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методичну значущість досліджуваної проблематики, самостійно правильно визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.</p> <p>Здобувач освіти опрацьовує значну кількість літературних джерел з теми дослідження, зокрема зарубіжних. Джерела прочитані критично: необхідна інформація виділена, проаналізована і логічно структурована. Охарактеризовані основні робочі поняття та визначення. Зроблені адекватні узагальнення і висновки, що</p>

	<p>повністю відповідають змісту роботи. Чітко сформульована власна точка зору з приводу існуючих поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.</p> <p>Робота містить цитати мовою оригіналу / вірно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Термінологія використана доречно, усі посилання і цитати грамотно оформлені і наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки оформлені правильно.</p> <p>Здобувач освіти вільно володіє матеріалами та результатами власного дослідження, вільно орієнтується в історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти повністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти проводить апробацію результатів дослідження, що здійснюється у виступах на наукових семінарах кафедри, у наукових доповідях і повідомленнях, представлених автором на науково-практичних конференціях різного рівня. Здобувач освіти має публікації у вигляді тез.</p>
85 балів	<p>Підготовлена здобувачем освіти робота відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт, але в ній наявні 3-4 несуттєві помилки.</p>

Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Ґрунтовно і правильно, але з певними зауваженнями до логіки викладу подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій, забезпечено цілісність тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методичну значущість досліджуваної проблематики, за незначною корекцією або допомогою наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.

Здобувач освіти опрацьовує значну кількість літературних джерел з теми дослідження, зокрема зарубіжних. Джерела прочитані критично: необхідна інформація виділена, проаналізована та логічно структурована. Охарактеризовані основні робочі поняття та визначення. Зроблені узагальнення і висновки, що повністю відповідають змісту роботи, але недостатньо обґрунтовані. Чітко сформульована власна точка зору з приводу поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики, що існують. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / правильно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Термінологія використана доречно, усі посилання і цитати грамотно оформлені та наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки оформлені загалом правильно, з незначними неточностями.

	<p>Здобувач освіти вільно володіє матеріалами та результатами власного дослідження, але робить 1-2 помилки в орієнтуванні з історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти неповністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти проводить апробацію результатів дослідження, що здійснюється у виступах на наукових семінарах кафедри, у наукових доповідях і повідомленнях, представлених автором на науково-практичних конференціях різного рівня, але не має публікацій.</p>
80 балів	<p>Підготовлена здобувачем освіти робота відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт, але в ній наявні понад 4-х несуттєвих помилок.</p> <p>Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Недостатньо ґрунтовно і правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування (наявність неточностей, незначних помилок, зауважень до логіки викладу) проблеми дослідження. Наявне розкриття провідних категорій, забезпечено цілісність тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методологічну значущість досліджуваної проблематики, за незначною корекцією або допомогою наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.</p>

Спостерігається деяка нечіткість формулювань, що свідчить про недостатню кількість опрацьованих джерел. Зроблені узагальнення і висновки, що повністю відповідають змісту роботи, але недостатньо обґрунтовані. Чітко сформульована власна точка зору з приводу поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики, що існує. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / правильно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Термінологія використана доречно, усі посилання і цитати грамотно оформлені і наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки оформлені загалом правильно, незначними неточностями.

Здобувач освіти вільно володіє матеріалами та результатами власного дослідження, але робить 3-4 помилки в орієнтуванні з історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти неповністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.

Здобувач освіти проводить апробацію результатів дослідження, що здійснюється у виступах на наукових семінарах кафедри, у наукових доповідях і повідомленнях, представлених автором на науково-практичних конференціях різного рівня, але не має публікації.

75 балів	<p>Підготовлена здобувачем освіти робота відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт, але в ній наявні понад 4-х несуттєвих помилок.</p> <p>Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Недостатньо ґрунтовно і правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування (наявність неточностей, незначних помилок, зауважень до логіки викладу) проблеми дослідження. Наявне розкриття провідних категорій, забезпечено цілісність тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методологічну значущість досліджуваної проблематики, за суттєвої допомоги наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.</p> <p>Спостерігається деяка нечіткість формулювань, що свідчить про недостатню кількість опрацьованих джерел. Не завжди наявний критичний аналіз і власне відношення до прочитаного. Зроблені узагальнення і висновки, що відповідають змісту роботи, але недостатньо обґрунтовані. Нечітко сформульована власна точка зору з приводу поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики, що існують. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.</p> <p>Робота містить цитати мовою оригіналу / правильно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Наявні незначні стилістичні помилки, термінологія використана доречно, більшість посилань і</p>
----------	---

	<p>цитат грамотно оформлені та наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки загалом оформлені правильно, з незначними неточностями.</p> <p>Здобувач освіти вільно володіє матеріалами та результатами власного дослідження, але робить 3-4 помилки в орієнтуванні з історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти неповністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти не проводить апробацію результатів дослідження.</p>
70 балів	<p>У підготовленій здобувачем освіти роботі наявна 1 суттєва помилка, і вона неповністю відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт.</p> <p>Надано обґрунтування вибору теми, розкрита її актуальність у сучасній лінгвістиці. Мета і завдання науково-дослідної роботи чітко окреслені. Недостатньо ґрунтовно, логічно, правильно (наявність значних змістовних помилок, зауважень до логіки викладу питання, яке досліджується) подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій не є достатнім (здобувач освіти плутається у категоріальному апараті дослідження, у викладі його вихідних методологічних і теоретичних положень), наявні певні незначні порушення у цілісності тексту роботи.</p>

Недостатньо ґрунтовно і правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування (наявність неточностей, незначних помилок, зауважень до логіки викладу) проблеми дослідження. Наявне неповне розкриття провідних категорій, певні незначні порушення у цілісності тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методологічну значущість досліджуваної проблематики, за суттєвої допомоги наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.

Спостерігається деяка нечіткість формулювань, що свідчить про недостатню кількість опрацьованих джерел. Не завжди наявний критичний аналіз і власне відношення до прочитаного. Зроблені короткі узагальнення і висновки з 1–2 помилками. Висновки не повністю відображають зміст роботи.

Нечітко сформульована власна точка зору на існуючі погляди щодо досліджуваного аспекту лінгвістики. Автор демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / правильно перекладені державною мовою. Витриманий стиль академічного письма. Наявні незначні стилістичні помилки, термінологія використана доречно, більшість посилань і цитат грамотно оформлені і наведені відповідно до ситуації. Бібліографія та додатки загалом оформлені правильно, з незначними неточностями.

Здобувач освіти володіє матеріалами та результатами власного дослідження зі значною опорою на друкований

	<p>варіант роботи, але робить помилки в орієнтуванні з історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти неповністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти не проводить апробацію результатів дослідження.</p>
65 балів	<p>У підготовленій здобувачем освіти роботі наявні 2–3 суттєві помилки, і вона не повністю відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт.</p> <p>Зроблена спроба обґрунтувати вибір теми, розкрити її актуальність у сучасній лінгвістиці, але не вистачає логіки і чіткості формулювань. Мета і завдання науково-дослідної роботи окреслені розпливчасто. Недостатньо ґрунтовно, логічно, правильно (наявність значних змістових помилок, зауважень до логіки викладу питання, яке досліджується) подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій не є достатнім (здобувач освіти плутається у категоріальному апараті дослідження, у викладі його вихідних методологічних і теоретичних положень), наявні певні незначні порушення у цілісності тексту роботи.</p> <p>Недостатньо ґрунтовно і правильно подано методологічне та теоретичне обґрунтування (наявність неточностей, незначних помилок, зауважень до логіки викладу) проблеми дослідження. Наявне неповне розкриття провідних категорій, певні незначні порушення у цілісності</p>

тексту роботи. Повністю розкрито лінгвістичну та методичну значущість досліджуваної проблематики, за суттєвої допомоги наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.

Спостерігається деяка нечіткість трактувань, що свідчить про недостатню кількість опрацьованих джерел. Наявний слабкий критичний аналіз і рідко визначено власне відношення до прочитаного. Зроблені короткі узагальнення і висновки, що є необґрунтованими та не повністю відображають зміст роботи.

Нечітко сформульована власна точка зору на існуючі погляди щодо досліджуваного аспекту лінгвістики. Автор слабо демонструє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / перекладені державною мовою. Наявні неточності в перекладі. Стиль академічного письма не витриманий у багатьох випадках. Наявні стилістичні помилки; термінологія використана або неправильно, або недоречно; більшість посилань і цитат оформлені неправильно або необґрунтовано. Є помилки в оформленні бібліографії та додатків.

Здобувач освіти володіє матеріалами та результатами власного дослідження зі значною опорою на друкований варіант роботи, але, напевно, орієнтується в історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти неповністю самостійно виконує роботу; консультації відвідує своєчасно; пропонує власні ідеї, що

	<p>потребують незначної корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.</p> <p>Здобувач освіти не проводить апробацію результатів дослідження.</p>
60 балів	<p>У підготовленій здобувачем освіти роботі наявні понад 3-х суттєвих помилок, і вона не повністю відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт.</p> <p>Зроблена спроба обґрунтувати вибір теми, розкрити її актуальність у сучасній лінгвістиці, але не вистачає логіки і чіткості формулювань. Мета і завдання науково-дослідної роботи окреслені розпливчасто. Недостатньо ґрунтовно, логічно, правильно (наявність значних змістовних помилок, зауважень до логіки викладу питання, яке досліджується) подано методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження, розкриття провідних категорій не є достатнім (студент плутається у категоріальному апараті дослідження, у викладі його вихідних методологічних і теоретичних положень), наявні певні незначні порушення у цілісності тексту роботи.</p> <p>Методологічне та теоретичне обґрунтування проблеми дослідження практично не розкрито, так само як і провідні категорії; відсутня цілісність тексту курсової роботи.</p> <p>Частково розкрито лінгвістичну та методичну значущість досліджуваної проблематики, за суттєвої допомоги наукового керівника визначено науковий апарат роботи, який повністю відповідає змісту дослідження.</p>

Спостерігається деяка нечіткість трактувань, що свідчить про недостатню кількість опрацьованих джерел. Наявний слабкий критичний аналіз і рідко визначено власне відношення до прочитаного. Висновки сформульовано неправильно, необґрунтовано, вони не зовсім відповідають змісту роботи.

Нечітко сформульована власна точка зору на погляди щодо досліджуваного аспекту лінгвістики. Автор демонструє недостатнє розуміння можливостей і шляхів використання вивчених теорій, методів, прийомів на практиці.

Робота містить цитати мовою оригіналу / перекладені державною мовою. Наявні неточності в перекладі. Стиль академічного письма не витриманий у багатьох випадках. Наявні стилістичні помилки; термінологія використана або невірно, або недоречно; більшість посилань і цитат оформлені неправильно або необґрунтовано. Є помилки в оформленні бібліографії та додатків. Спостерігаються поодинокі випадки використання окремих уривків тексту з першоджерел без належно оформлених посилань.

Здобувач освіти володіє матеріалами та результатами власного дослідження зі значною опорою на друкований варіант роботи, погано орієнтується в історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти повністю несамотійно виконує роботу; консультації відвідує несвоєчасно; пропонує власні ідеї, що потребують корекції з боку керівника; роботу виконує згідно з графіком роботи над дослідженням.

	<p>Здобувач освіти не проводить апробацію результатів дослідження.</p>
<p>нижче 60 балів</p>	<p>Підготовлена здобувачем освіти робота повністю не відповідає вимогам, що висуваються до такого роду студентських робіт.</p> <p>Відсутнє обґрунтування вибору теми, не розкрита її актуальність. Мета і задачі не зазначені.</p> <p>Наявна недостатня кількість опрацьованої літератури, слабка внутрішня логіка викладу. Відсутнє критичне осмислення прочитаного, не виражена власна думка. Відсутні висновки та узагальнення. Вони є нелогічними і не відповідають змісту роботи. Власна точка зору з приводу існуючих поглядів на досліджуваний аспект лінгвістики не зазначена. Автор не робить висновків про можливість застосування вивченої теорії на практиці.</p> <p>Робота містить мало або зовсім не містить цитати мовою оригіналу / перекладені державною мовою. Переклад виконаний з перекручуванням смислу. Посилання відсутні. Стиль не витриманий, термінологія використовується недоречно.</p> <p>Здобувач освіти не володіє матеріалами та результатами власного дослідження, не орієнтується в історії, теорії та практичній реалізації досліджуваної проблематики. Здобувач освіти повністю несамоостійно виконує роботу; консультації відвідує несвоєчасно; не виконує роботу згідно з графіком роботи над дослідженням.</p>

Типові помилки в кваліфікаційних (магістерських) роботах , які впливають на їх оцінку:

- зміст роботи не відповідає плану кваліфікаційної (магістерської) роботи або не розкриває тему повністю чи її частини;
- зміст розділів (підрозділів) не віддзеркалює реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта дослідження;
- безсистемний виклад матеріалу, повторення одних і тих самих положень;
- логічні помилки, невміння виокремити головне;
- мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта та предмета дослідження;
- автор не виявив самостійності, робота є суцільною компіляцією;
- не зроблено глибокого і всебічного аналізу чинних нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 2-10 років) з теми дослідження;
- кількість використаних джерел є недостатньою для всебічного вивчення теми або переважно використано підручники, а не спеціальна наукова література;
- поверхнево висвітлені результати практики, невдало поєднано теорію з практикою;
- кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не узгоджено з поставленими завданнями або текстом роботи;
- у роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичений матеріал;
- бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено без дотримання вимог державних стандартів;
- наведено таблиці, діаграми, схеми, які не складені самостійно, а запозичені з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті;
- обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками;

- під час захисту кваліфікаційної роботи студент виявляє невпевненість, не коментує наочну інформацію, не дає аргументовані відповіді на запитання.

ПІСЛЯМОВА

Наукову діяльність характеризують як один із видів інтелектуальної діяльності, що націлена на отримання й застосування нових знань для вирішення конкретних проблем. Наукова діяльність взаємопов'язана з науковим дослідженням, що є процесом вивчення, експерименту, концептуалізації та практичної перевірки теорії.

Неодмінною умовою будь-якої наукової роботи є чітке формулювання мети, обґрунтованість поставлених завдань, чітке уявлення про те, що необхідно встановити, як це зробити й навіщо, яким є об'єкт і предмет дослідження, отримані результати, що постає перспективним для подальшого дослідження. Отже, будь-яке наукове дослідження вимагає кропіткої підготовчої роботи, яка охоплює добірку та оброблення ін-формації про об'єкт дослідження. Проведена підготовча робота сприяє ефективному перебігу дослідження. Правильно організоване і проведене дослідження призводить до отримання конкретних результатів. Кінцевим результатом усіх цих етапів постає оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи та представлення результатів дослідження екзаменаційній комісії.

Загальні вимоги до наукового дослідження сформульовані в багатьох нормативних документах. Основні вимоги, що висуваються до наукових робіт (вимоги до актуальності, новизни, теоретичного значення та практичної значущості), вирізняються своєю масштабністю.

У цьому навчальному виданні представлено етапи наукової роботи у межах роботи здобувачів освіти над магістерською роботою, окреслені вимоги до оформлення і структури кваліфікаційної роботи зі спеціальності Середня освіта (мова та зарубіжна література (англійська)), надані рекомендації щодо використання метамови, визначені критерії оцінювання магістерської роботи.

Таким чином, ці методичні настанови стануть у нагоді як початківцям, так і досвідченим науковцям врегулювати наукове дослідження відповідно до офіційних вимог та отримати плідні результати власної наукової роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляєв С. Б., Репко І.П., Одарченко В.І., Акімова О.М., Кузнецова О.В., Блудова Ю.О., Дмитренко К.А., Кондрацька Л.В., Шукалова О.С., Галушко Н.А., Четаєва Л.П., Отрошко Т.Ф. Навчально- та науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Харків, Видавництво ТОВ «ДІСА, ПЛЮС», 2020, 278 с.
2. Богдан С.К. Методи й методика лінгвостилістичних досліджень : [методичні рекомендації для студентів-філологів]. Луцьк, 2011. 28 с.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ "Вінниця", 2008. 278с.
4. ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 01.07.2016]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація). – З внесеними поправками.
5. Жуковська В.В. Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту дипломних робіт з лінгвістичних дисциплін (для студентів Навчально-наукового інституту іноземної філології освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “спеціаліст” та “магістр”). Житомир, 2011. 87 с.
6. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
7. Ланге А. Наукове писемне мовлення у вищій школі (практичні поради) : навчальний посібник / Аня Ланге, М. Г. СушкоБезденежних. Суми : Сумський державний університет, 2020. 322 с.
8. Мазур О.В., Подвойська О.В., Радецька С.В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб. для студ. вищих навч. заклад. філол. спец.]. Вінниця : Нова Книга, 2013. 120 с.
9. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

10. Мартинюк А.П. Основи наукових досліджень у лінгвістиці : [навчально-методичний посібник]. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 40 с.
11. Методичні рекомендації до написання курсових та дипломних робіт з іноземної філології для студентів напрямів підготовки 6.020303 Філологія* (англійська), 6.020303 Філологія* (українська мова та література) та спеціальності 7.02030302 Мова і література (англійська)* / Я. М. Бельмаз, І. А. Блинова, О. Ю. Корольова. Горлівка : ГПМ ДВНЗ «ДДПУ», 2012. 106 с.
12. Осова О.О., Міщенко О.А., Пікалова А.О. Методичні рекомендації щодо виконання та захисту дипломних робіт зі спеціальності 7.02030302 «Мова і література (англійська мова)», 6.020303 «Філологія». Методичні рекомендації. Харків : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, 2016. 69 с.
13. Положення «Про випускну кваліфікаційну роботу здобувачів вищої освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради». Харків : ХГПА, 2023. 20 с.
14. Положення «Про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських та інших робіт на наявність плагіату» в Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ХГПА, 2018. 22 с.
15. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Голос України. 2014. № 148. С. 2–13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 23.04.2023)
16. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. К. : Основи, 2000. 27 с.
17. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : [підруч.]. К. : Знання-Прес, 2003. 295 с.
18. Яхонтова Т.В. Основи англомовного наукового письма: навч. посібник. Львів: ПАІС, 2003. 220 с.

19. Literaturverzeichnis der Bachelorarbeit: Beispiele und Tipps // myStipendium. URL : <https://www.mystipendium.de/studium/literaturverzeichnis-bachelorarbeit> (дата звернення: 21.07.2022).
20. Hull G. Elements of Style for Writing Scientific Journal Articles. Oxford, UK : Elsevier, 2013. 12 p.
21. Hyland K., Shaw P. The Routledge handbook of English for academic purposes. London : Routledge. 2016. 670 p.
22. Karall P., Weikert A. Das Verfassen wissenschaftlicher Arbeiten. *Institut für Kultur- und Sozialanthropologie der Universität Wien*. URL : <http://www.univie.ac.at/ksa/elearning/cp/schreiben/schreiben-full.html> (дата звернення: 16.08.2023).
23. Lillis T., Curry M.J. Professional academic writing in global context. London: Routledge, 2010. 210 p.
24. O'Brien M.M., Soiferman L.K. A Student's guide to Academic Writing. London : Pearson, 2014. 456 p.
25. Oshima A. Introduction to Academic Writing. London : Pearson, 2007. 232 p.
26. Recherchieren für die Seminar- oder Abschlussarbeit // Hochschule Trier, 2018. 8 c. URL : https://www.hochschuletrier.de/fileadmin/Hauptcampus/Fachbereich_Wirtschaft/Studium/Wissenschaftliches_Arbeiten/Rechercheratgeber.pdf. (дата звернення: 22.08.2022).
27. Zitate und zitieren: Funktion und Aufbau von Zitaten // Studium-und-PC.de. URL: <https://www.studium-und-pc.de/zitateund-zitieren.htm> (дата звернення: 21.05.2023)
28. <http://www.cqu.edu.au/referencing>
29. <http://www.imperial.ac.uk/library/subjectsandsupport/referencemanagement>
30. https://teren.in.ua/news/movni-klishe-dlya-napysannya-naukovyh-tekstiv_265395.html

Додаток А

Міністерство освіти і науки України

Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Факультет соціально-педагогічних наук та іноземної філології

Кафедра іноземної філології

До захисту допускається

Декан факультету

_____

(підпис)

Зав.кафедри

_____

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему

Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць

із власними іменами в англійській та українській мовах

Виконала: студентка 2 курсу, 611 ан групи
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (англійська))
Андреева Олександра Юріївна

Керівник: доктор пед. наук, професор Бельмаз Я. М.

Рецензент: канд. пед. н., доцент Панченко В. В.

Харків – 2023 р.

Додаток Б

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ	6
1.1 Історія становлення фразеології як науки	6
1.2 Тлумачення поняття «фразеологічна одиниця». Основні ознаки фразеологічних одиниць.....	12
1.3 Склад та походження фразеологічних одиниць із власними назвами.....	23
Висновки до першого розділу	31
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНА І СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ВЛАСНИМИ ІМЕНАМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	34
2.1 Класифікація структури фразеологічних одиниць із власними іменами в англійській і українській мовах.....	34
2.2 Семантична характеристика фразеологічних одиниць із власними іменами в англійській та українській мовах.....	45
Висновки до другого розділу	55
РОЗДІЛ 3 УЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ВЛАСНИМИ ІМЕНАМИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	58
3.1. Розробка комплексу вправ із фразеологічними одиницями з власними іменами.....	58
3.2. Розробка фрагменту лекції з освітнього компонента «Порівняльна лінгвістика англійської та української мов» з теми «Фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах»	65
Висновки до третього розділу	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

Додаток В
Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет **соціально-педагогічних наук та іноземної філології**
Кафедра **іноземної філології**
Освітньо-кваліфікаційний рівень **магістр**
Спеціальність **014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література**
(англійська))
Кваліфікація **Магістр освіти, вчитель англійської мови та зарубіжної**
літератури, викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Ярослав БЕЛЬМАЗ
«15» вересня 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Андреєвої Олександрі Юріївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць із власними іменами в англійській та українській мовах»
керівник роботи д.пед. наук, професор Бельмаз Я. М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від « » _____ року №

2. Строк подання студентом роботи 08 листопада 2022 року

3. Вихідні дані до роботи

Об'єкт дослідження: фразеологічні одиниці з власними іменами в англійській та українській мовах.

Предмет дослідження: структурні та семантичні особливості фразеологізмів із власними іменами в англійській та українській мовах.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). Розглянути структурно-семантичні особливості ФО та виявити спільні і специфічні риси семантики та структури фразеологічних одиниць з компонентом власні імена в українській та англійській мовах.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	д.пед.н., професор Я. М. Бельмаз		
2	д.пед.н., професор Я. М. Бельмаз		

5. Консультанти розділів роботи

6. Дата видачі завдання __.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікаційної роботи та обґрунтування її актуальності		
2	Видача студенту завдання на кваліфікаційну роботу		
3	Складання попереднього плану кваліфікаційної роботи		
4	Пошук і відбір літератури по темі кваліфікаційної роботи, складання списку використаних джерел		
5	Розробка першого розділу кваліфікаційної роботи		
6	Формулювання висновків до першого розділу кваліфікаційної роботи		
7	Розробка другого розділу кваліфікаційної роботи		
8	Формулювання висновків другого розділу кваліфікаційної роботи		
9	Розробка третього розділу кваліфікаційної роботи		
10	Формулювання висновків третього розділу кваліфікаційної роботи		
11	Формулювання загальних висновків кваліфікаційної роботи		
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи		
13	Апробація результатів дослідження		
14	Внесення коректив та кінцеве редагування кваліфікаційної роботи		
15	Створення презентації кваліфікаційної роботи		
16	Захист кваліфікаційної роботи		

Студент _____ Олександра АНДРЕЄВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Ярослава БЕЛЬМАЗ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток Г

Завідувачеві кафедри
іноземної філології
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради
д. пед. наук, професору
Бельмаз Ярославі Миколаївні

ЗАЯВА

щодо самостійного виконання наукової роботи студентом

Я, Андрєєва Олександра Юрїївна, студентка денної форми навчання, факультету соціально-педагогічних наук та іноземної філології, 2 курсу, 611 ан групи повідомляю: моя наукова робота (Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць з власними іменами в англійській та українській мовах) виконана самостійно, в ній не міститься елементів плагіату. Усі запозичення з друкованих та електронних джерел, а також із захищених раніше письмових робіт, кандидатських і докторських дисертацій, мають відповідні посилання. Я ознайомена з чинним Положенням, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску магістерської роботи до захисту та застосування дисциплінарних заходів.

Додаток: електронний варіант роботи додається.

Дата

Підпис

ДОВІДКА

про перевірку кваліфікаційної (магістерської) роботи на наявність плагіату

Автор роботи:	Андреєва Олександра Юріївна
Назва роботи:	Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць з власними іменами в англійській та українській мовах
Факультет (відділення):	соціально-педагогічних наук та іноземної філології
Кафедра:	іноземної філології
Спеціальність:	014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))
Науковий керівник:	Бельмаз Я.М.
Дата перевірки:	08 листопада
Результати перевірки:	
Унікальність тексту:	78%

Висновок: не виявлено/виявлено плагіат

Завідувач кафедри

Ярослава БЕЛЬМАЗ

Додаток Д
Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ (АТЕСТАЦІЙНОЇ) КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється студентка Андрєєва Олександра Юріївна до захисту кваліфікаційної роботи
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))
на тему «Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць з власними іменами
в англійській та українській мовах».

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____ Тамара ОТРОШКО

Довідка про успішність

Андрєєва О.Ю. за період навчання в академії, на факультеті соціально-педагогічних наук та іноземної філології з 2021 року до 2022 року повністю виконала навчальний план за спеціальністю 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)) з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ECTS: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.

Заступник декана факультету _____ Наталія КВІТКО

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Представлена кваліфікаційна робота присвячена проблемі фразеології, а саме, структурно-семантичним особливостям фразеологічних одиниць з компонентом-власне ім'я в англійській та українській мовах. У процесі роботи магістрантка досить сумлінно опрацювала теоретичний матеріал та старанно проводила дослідження, пов'язані з темою дипломної роботи. Під час роботи вона продемонструвала достатній рівень самостійності та творчості, про що свідчить грамотність роботи, обґрунтованість висновків, оригінальність змісту, логічність і аргументованість викладеного матеріалу та виконуваність всіх запланованих завдань. Кваліфікаційна робота підготовлена у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки «відмінно», за умови успішного захисту, а її авторці, Андрєєвій О.Ю. може бути присвоєно освітній рівень магістра.

«08» листопада 2022 року _____ д. пед. н., професор Ярослава БЕЛЬМАЗ

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута. Студент (ка) Андрєєва О.Ю.
допускається до захисту цієї роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри іноземної філології

_____ Ярослава БЕЛЬМАЗ

«08» листопада 2022 року

Додаток Е

ВСТУП

Актуальність дослідження. Як кожна сучасна наука мовознавство характеризується інтенсивним розвитком тих галузей, які стикаються із суміжними науковими дисциплінами. До таких міждисциплінарних напрямів лінгвістичного дослідження відноситься топоніміка, у розвитку якої разом з мовознавством, значну роль відіграють географія та історія. Важко собі уявити сучасний світ без географічних назв. Кожен топонім несе в собі різноманітну інформацію: історичну, географічну, лінгвістичну, через те, що географічні назви – це свідчення історичних умов епох, коли вони виникали, формувалися і поширювалися в тих або інших країнах.

Учені не раз намагалися визначити приблизну кількість власних імен у тій чи тій мові. За оцінкою Дж. Стюарта, в сучасній топонімії США нараховують приблизно три з половиною мільйони географічних назв (приблизно одна назва на одну квадратну милю) і майже один мільйон топонімів, які вийшли з ужитку [26].

Географічні назви Великої Британії надзвичайно багаті й різноманітні в основному через зміни, які відбуваються в мові та культурі. Незважаючи на тривалу історію досліджень і наявність значної кількості праць, присвячених вивченню топонімів, все ще залишається безліч проблем, що ускладнюють тлумачення топонімів, спірних питань, пов'язаних з визначенням джерел топонімів і вимагають до себе більш пильної уваги не тільки з боку лінгвістів, але й істориків.

Дипломна робота присвячена дослідженню структурно-морфологічних та семантичних особливостей топонімії Великої Британії.

Актуальність досліджуваної проблеми пов'язана з її недостатньою висвітленістю науковцями та важливістю ролі топонімічних назв у сучасному світі. Як показує огляд лінгвістичної літератури, топонімічні назви ніколи не були об'єктом самостійного розгляду, а звернення до них лінгвістів у рамках

спільних робіт з ономастики носить, як правило, характер побіжних зауважень. Водночас ця група лексичних одиниць являє собою значний лексичний пласт, бо вони накопичувалися тисячоліттями і їх кількість багатозначна.

Проблемами топоніміки займалися такі лінгвісти, як В. І. Даль, О. М. Складенко, К. К. Цілуйко та інші. Великий внесок у розвиток англійської топонімії зробили шведський лінгвіст Е. Еквол, англійський лінгвіст Р. Коатс, англійський топоніміст М. Геллінг. Також дослідженням топонімів приділяли увагу такі англійські та американські лінгвісти, як О. Падел, Р. Ремсей, А. Сміт, Г. Стюарт, В. Уотсон та ін. Не дивлячись на тривалу історію досліджень та наявність вагомої кількості праць, присвячених вивченню топонімів, все ще залишається велика кількість проблем, що ускладнюють їх тлумачення, а також спірних питань, пов'язаних з визначенням їх структурно-морфологічних та семантичних особливостей. і вимагають до себе пильної уваги не тільки з боку істориків, але й лінгвістів.

Таким чином, актуальність зазначеної проблеми та її недостатнє висвітлення зумовили вибір теми дослідження: **«Структурно-морфологічні та семантичні особливості топонімії Великої Британії»**

Об'єкт дослідження – топонімія Великої Британії.

Предмет дослідження – структурно-морфологічні та семантичні особливості топонімії Великої Британії.

Мета дослідження – визначити й схарактеризувати структурно-морфологічні та семантичні особливості топонімії Великої Британії. Для досягнення визначеної мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

- 1) розглянути топоніми як елемент лексичної системи;
- 2) визначити напрями дослідження топонімів, проблематику їх класифікації;
- 3) проаналізувати формування топонімії Великої Британії в діяхронічному аспекті;

4) схарактеризувати особливості семантики топонімів сучасної Великої Британії;

5) з'ясувати структурно-морфологічні особливості топонімії Великої Британії;

6) розглянути роль топонімії в процесі викладання історії мови.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувалися логіко-дедуктивний метод, методи контекстуального аналізу, інтерпретації, узагальнення, а також метод порівняльного аналізу і синхронно-діахронний підхід.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що робота являє собою дослідження особливостей формування топонімії Великої Британії, де розглянуто основні мотиви номінації та найпоширеніші топонімічні одиниці в діахронічному зрізі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що результати можуть бути використані при вивченні топонімів як підкласів власних імен у спецкурсі «Ономастика», у якості матеріалу для навчальних аспектів: інтерпретації художнього тексту, аналітичного читання курсів лекцій з дисциплін «Лексикологія», «Лінгвокраїнознавство», «Історія англійської мови». Матеріали дипломної роботи можуть представляти науковий інтерес для виконання курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були представлені у доповіді на кафедральній науково-практичній студентській конференції «Актуальні проблеми сучасної англістики».

За результатами виступів опубліковані тези.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Перший розділ присвячений проблемі топонімів як елемента лексичної системи. У другому розділі аналізуються безпосередньо семантико-морфологічні особливості топонімії Великої

Британії. У третьому розділі розглядається роль топонімів у викладанні історії англійської мови.

Загальний обсяг 74, обсяг основного тексту 62 сторінки. Список використаних джерел налічує 66 бібліографічних позицій, з яких англійською мовою 30.

Додаток Є

ВИСНОВКИ

У ході дослідження специфіки формування топонімії Великої Британії були зроблені такі висновки:

1. Було визначено, що імена власні є значною частиною такої розвиненої мови, як англійська. Вони функціонують і як окремий, особливий шар – у плані семантики і морфології, і одночасно як всі слова мови – у цих планах. Вони відіграють велику роль у розширенні словникового складу (коли власне ім'я стає загальним, а відбувається це дуже часто, або ж коли імена власні стають частиною фразеологічних одиниць). Вони є частиною арсеналу виразних засобів письменника і поета, коли герою або місцевості досить просто дати ім'я, яке володіє достатнім набором конотацій, і велика частина характеру або особливості місцевості вже зрозумілі читачу. Кожен топонім несе різноманітну інформацію: історичну, географічну, лінгвістичну, так як географічні назви – це свідчення історичних умов епох, коли вони виникали, формувалися і поширювалися в тих або інших країнах.

2. На сучасному етапі топонімічні дослідження розвиваються дуже динамічно. Як міждисциплінарна галузь, що перебуває на стику декількох наукових дисциплін, топоніміка надає цінний матеріал для фахівців з різних галузей знань. Для географів топонімічні дані мають виняткове значення у контексті реконструкції ландшафтів минулого. Глибоко диференційована і деталізована народна термінологія містить конкретні характеристики, чітко ідентифікуючи природний або господарський об'єкт або процес. У цьому контексті представляється можливим говорити про наявність геоіндикаційної функції народних термінів і топонімів. Не випадково окремі дослідники називають народні географічні терміни індикаторами.

3. У ході дослідження було виявлено, що комплексність та різноманітність топонімії Великої Британії пов'язана з тим, що історично країну заселяла велика кількість народів. Кельти, римляни, англосакси, вікінги

та нормани не тільки зробили свій внесок у розвиток англійської культури та мови, але й також вплинули на розвиток топонімії Британських островів.

У 400 – 350 р. до н.е. кельтські мови широко поширювались на Британських островах. Звідси вважають, що багато британських топонімів мають якщо не повністю, то частково кельтське походження. Топоніми, які за своїм походженням кельтські, прийнято вважати споконвічними. Найбільша кількість кельтських топонімів спостерігається на півночі і заході британських островів (особливо Уельс і Корнуолл). Однак можна виділити деякі райони, в яких у значній мірі збереглися кельтські елементи. Це може бути зроблено на основі наступного спостереження: сер.-англ. мовою *walas* позначало «бритти», отже, райони з наявністю в назвах повторюваного елемента *wal-* (*Walton, Walcott, Walworth, Walden, Walpole, Walbrook*) можуть бути місцями відносно великого збереження кельтського компонента.

Наступний, за хронологією, лексичний шар у топонімії Великої Британії вважається латинський. Сліди латинського впливу майже невідчутні. Це швидше латинізовані форми більш давніх кельтських найменувань. І донині в цих латино-кельтських комплексах збереглася більше кельтська основа, а латинські суфікси і флексії в процесі еволюції редукувались або зникали. Найменування населених пунктів, розташованих на місці колишніх римських укріплень і міст, цілком виразно видно на топонімічній карті Великої Британії. Вони всі відрізняються високим відсотком використання компонента *chester/caster* (лат. – *castra*, -англ. – *caster* – табір).

У 449 році н.е. англійці, саксонці і джути почали заселення Британських островів. Англо-саксонці назвали свою нову країну *Engaland* (країна Англів), а їхня мова отримала назву *Englisc*, яку сучасні вчені називають староанглійською або англо-саксонською. Через те, що сучасна англійська мова безпосередньо набувала розвитку із староанглійської, то топоніми, що мають староанглійське походження, вважають споконвічними.

Ще одним джерелом топонімів, як було виявлено в ході дослідження, стала давньоскандинавська мова, якою розмовляли Вікінги. Сліди

скандинавського впливу найбільш виразні на карті Великої Британії, але їх не видно на всій території країни, а тільки в абсолютно чітко обкреслених регіонах, де розташовувалися скандинавські володіння в 9 – 11 ст. Ця область разом іменується Дейнло (Danelaw), охоплюючи сучасні графства Йоркшир, Лінкольншир, Ноттінгемшир, Ланкашир, Уестморленд, Камберленд.

Після завоювання Англії норманами (1066 р.) деякі назви географічних об'єктів придбали суфікси і префікси, які вказують на їх нових власників, як наприклад *Grays Thurrock* або *Stoke Mandeville, Stanton Lacy* і *Newport Pagnell*. Також вже існуючі топоніми під впливом норманського діалекту старофранцузької мови перетворилися в псевдо-французькі назви, наприклад *Chapel-en-le-Frith* (Fr. *Church-in-the, OE. Woods*); *Chester-le-Street*. Але норманське завоювання не зробило значного впливу на топонімічну карту Британії. Французькі елементи не мають місць особливої локалізації, ні в яких областях не досягають високої концентрації.

4. У роботі було доведено, що топонімія Англії відрізняється відносно незначною вмотивованістю. Серед найбільш поширених семантичних груп топонімів виділяють такі: 1) терміни рельєфу (низинні, заболочені ділянки, окремі ділянки землі, лісисті дільниці); 2) гідрографічні терміни; 3) терміни, що відносяться до доріг, типів поселення; 4) економіко-географічні терміни; 5) геоботанічні терміни. Складові або полілексемні топоніми складаються з вторинних найменувань, які будуються на основі раніше існуючих топонімів шляхом додавання диференційованих ознак. Велику групу становлять невмотивовані полілексемні топоніми, частини яких не можуть бути співвіднесені з будь-яким сучасним топонімом. Найменше поширення отримують описові топоніми, побудовані за принципом атрибутивної синтагми.

5. Аналіз структурних особливостей топонімії Великої Британії дає підстави виокремити такі групи: 1) прості найменування (*simple place-names*), в яких виділяються топоніми, що складаються з одного елемента. У цю групу також входить невелика кількість найменувань, що складаються з однієї

основи, і безпосередньо співвідносяться зі словом сучасної мови; 2) назви, які можуть бути позначені як похідні (*derived affixed place-names*), тобто складаються з твірної основи і топонімічного суфікса; 3) складні топоніми (*compound place-names*), що складаються з двох морфем, які виступають в якості основи слова; 4) складені топоніми різних видів (*complex place-names*). Найбільше поширення одержують вторинні полілексемні топоніми, які будуються на основі раніше існуючих топонімів шляхом додавання атрибутивних ознак. Значну роль в утворенні складених топонімів грають прийменники та синтаксичні прислівники. Їх функція полягає в позначенні місця розташування об'єкта за допомогою введення в найменування географічного терміну. Специфіка топонімії створює, таким чином, необхідність комплексного дослідження: звернення особливої уваги на взаємозалежність між реальними географічними властивостями даного об'єкта (населеного пункту) і особливостями слова, що його називає (топоніма); найменувань, які характеризують різні історичні епохи.

Зазначені вище приклади наочно демонструють здатність живої мови удосконалюватися і змінюватися під впливом історичного, соціального середовища. Мова як динамічна система постійно змінюється, відбиваючи у своєму словниковому складі найважливіші події в історії суспільства. Зіштовхуючись із новими поняттями, мова так само не залишається байдужою – заповнюються порожні ниші, збагачується словниковий склад, тим самим дозволяючи людині найбільш точно висловлювати свої думки. Асиміляція мов, їх змішування веде до руйнування мовного бар'єру, мова стає тією спільністю, завдяки якій відбувається зближення різних народів, спільність мови є найважливішим чинником утворення єдиної культури, і в кінцевому рахунку єдиного етносу. Таким чином, мова, на початку слугуюча перешкодою, видозмінюючись, стає каталізатором процесів об'єднання людей, стираючи межі між іноземцями і корінними жителями, стає атрибутом їх мирного існування.

6. У роботі було продемонстровано можливість використання топонімів в освітньому процесі майбутніх учителів англійської мови. Зокрема, проаналізовано роль вивчення топонімів під час опанування освітнього компонента «Історія англійської мови». Підкреслено, що використання топонімів при вивченні різних мовних підсистем в діяхронічному розрізі сприяє формуванню лінгвосоціокультурної компетентності.

Ця магістерська робота не вичерпує всіх аспектів дослідження. З-поміж перспективних напрямків можна виділити такі: дослідження топонімії США, порівняння топонімії різних частин Великої Британії.

Додаток Ж
ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ

Приклади оформлення списку використаних джерел відповідно до ДСТУ 8302:2015 Книги	
Один автор	<p>Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості : у 2-х т. Чернівці : Букрек, 2015. Т. 2. 640 с. (Школа майбутнього).</p> <p>Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога : теорія і практика : монографія / Комун. Закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : Ранок, 2014. 547 с.</p> <p>Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посіб. для вчителів і метод. почат. навч. 3-тє вид., без змін. Київ : Богданова А. М., 2009. 228 с.</p>
Два, три автора	<p>Пономарьова Г. Ф., Третьякова Л. А. Методика виховання і навчання (у таблицях) : метод. посібник / М-во освіти і науки України, Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2015. 95 с.</p> <p>Берека В. Є., Пісоцька Л. С. Професійна підготовка працівників дошкільної освіти: організаційно-педагогічний аспект : навч. посібник. Хмельницький : Цюпак, 2014. 191 с.</p> <p>Пономарьова Г. Ф., Бескорса В. М., Малихіна В. М. Історія української культури : навч. посібник. Харків : Захарченко С. Н., 2012. Ч. 2. 160 с.</p>
Чотири автора	<p>Пономарьова Г. Ф., Харківська А. А., Петриченко Л. О., Малихіна В. М. Наукові основи управління інноваційним розвитком у системі педагогічної освіти : навч. посіб. / Харків. обл. держ. адмін., Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2014. Ч. 4. 224 с.</p> <p>Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О., Кузнецов О. В., Рябокінь С. І. Рейтингова перевірка знань, умінь і навичок студентів з педагогіки : навч.- метод. посіб. для виклад. і студ. пед.. вищ. навч. закл. Харків : ФО-П Шейніна О. В., 2011. 310 с.</p>

<p>Більш чотирьох авторів</p>	<p>Організаційні та методичні основи підготовки спортивних резервів в Україні : навч.-метод. посібник / В. І. Мудрик та ін. ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2014. 338 с.</p> <p>Робота з дітьми і молоддю в інклюзивному та інтегрованому освітніх середовищах : навч.-метод. посіб. для майбутніх праців. соціал. та освітньої сфер. / М. О. Андрєєва та ін. ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2016. 212 с.</p> <p>Духовно-культурні цінності виховання Людини : монографія / Г. П. Шевченко [та ін.]. Луганськ : НОУЛІДЖ, 2013. 332 с.</p>
<p>Автор(и) та редактор(и), укладач(і)</p>	<p>Діагностика забезпечення якості освіти у педагогічному ВНЗ : метод. посіб. / А. А. Харківська та ін. ; за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2015. 222 с.</p> <p>Медіакультура особистості : соціально-психологічний підхід : навч.- метод. посіб. / Ін-т соціол. та політ. Психології НАПН України ; за ред. Л. Найдьонової, О. Барішпольця. Київ : Міленіум, 2010. 439 с.</p> <p>Інтегрована програма переддипломної практики / уклад. : А. А. Харківська, К. А. Дмитренко, О. С. Редько, К. Г. Ткаченко ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2011. 16 с.</p> <p>або</p> <p>Інтегрована програма переддипломної практики / уклад. : А. А. Харківська та ін. ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2011. 16 с.</p>
<p>Багатотомні видання</p>	
<p>Приклади</p>	<p>Енциклопедія історії України : у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. Наукові основи управління інноваційним розвитком у системі педагогічної освіти : навч. посібник / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової ; Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2013.</p> <p>Ч. 1. 328 с. Ч. 2. 316 с. Ч. 3. 256 с. Ч. 4. 224 с.</p> <p>Коцюбинський М. М. Твори : в 6-ти т. Київ : АН УРСР, 1962. Т. 6 : Фольклорні записи. 490 с.</p>
<p>Інші видання</p>	

<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>Брижак Н. Ю. Формування готовності майбутніх учителів до краєзнавчої роботи з учнями початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2014. 20 с.</p> <p>Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2014. 42 с.</p>
<p>Дисертації</p>	<p>Пономарьова Г. Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля. Київ, 2016. 540 с.</p> <p>Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2012. 596 с.</p> <p>Полякова І. В. Розвиток креативних здібностей майбутніх учителів початкової школи у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2015. 268 с.</p>
<p>Архівні документи</p>	<p>Декрети і накази уряду (Центральна комісія допомоги дітям), 1924 р. Ф. 203, оп.1, спр.1452, 289 а. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.</p>
<p>Стандарти</p>	<p>Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302-2015. [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Національний стандарт України).</p> <p>Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила : ДСТУ 3582:2013. [На заміну ДСТУ 3582-97 ; чинний від 2013-08-22]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Національний стандарт України).</p> <p>або</p> <p>ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p>

Частина видання	
Розділ книги	Шепеленко С. М. Майбутня професійна діяльність та необхідність її постійного вдосконалення. <i>Формування готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення</i> : навч.-метод. посібник / Укр. інженер.-пед. акад. ; за ред. Н. О. Брюханової. Харків : Вид-ць Іванченко І. С., 2014. С. 9– 58.
Тези, доповідь	Пономарьова Г. Ф. Взаємодія викладача і студента у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ. <i>Проблеми інженерно-педагогічної освіти</i> : зб. наук. праць / Українська інженер.-пед. акад. Харків, 2014. С. 25– 36. Роганова М. В. Вихователь дошкільного закладу – сучасні вимоги до професійної підготовки. <i>Гуманізація навчально-виховного процесу</i> : зб. наук. праць / Слов'янський держ. пед. ун-т. Слов'янськ, 2014. Вип. 62 LXI Ш. С. 171–176.
Стаття 3 продовжуваного видання	Гусь Т. Й., Адзима Т. М. Виховна система школи розвитку успішної особистості. <i>Таврійський вісник освіти</i> . 2014. № 2 (46). С. 201–210. Пономарьова Г. Ф. Інноваційно-дослідницька компетентність магістрів – запорука розвитку інноваційного потенціалу ВНЗ. <i>Міжнародний науковий вісник</i> . 2014 . Вип. 8 (27). С. 177–182. Харківська А. А. Компаративістський аналіз розвитку ВНЗ через його рейтингове оцінювання. <i>Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка</i> . Житомир, 2013. Вип. 3 (69). С. 156–160.
Стаття 3 періодичного видання (журнала, газети)	Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О. Шляхи розвитку та реалізації творчого потенціалу вчителя початкової школи в педагогічній діяльності. <i>Новий колегіум</i> . 2010. № 3. С. 34–37. Яцунь О. Університетська освіта : шлях від ревізії до світоглядного переосмислення та визначення нових векторів розвитку. <i>Вища школа</i> . 2017. № 4. С. 34–47. Короденко М. Підсумки навчального. Міністр освіти і науки Лілія Гриневич у Верховній Раді України розповіла про підсумки навчального року та підготовку до вступної кампанії. <i>Освіта України</i> . 2017. № 24(1524). С. 5.
Електронні ресурси	

<p>Приклади</p>	<p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556- vii (із змінами № 1415-VIII від 14.06.2016). URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення : 22.04.2023)</p> <p>Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді : додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 р. № 641. URL : http://don.kievcity.gov.ua/files/2015/6/17/conts_erciya.pdf . (дата звернення : 22.04.2023).</p> <p>Система. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Система. (дата звернення : 23.03. 2017).</p> <p>Щодо сучасних організаційних інновацій у системі фізичного виховання студентської молоді / В. О. Сутула [та ін.]. Слобожанський науково- спортивний вісник. 2016. № 1. С. 99– 106. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2016_1_19 (дата звернення : 22.04.2023).</p> <p>Харківська А. Моделювання управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ. Теорія та методика управління освітою / ДВНЗ «Ун-т менедж. Освіти» НАПН України. 2013. Вип. 10. URL : http://nbuv.gov.ua/j[1]pdf/ttmuo_2013_10_47.pdf. (дата звернення : 30.12.2015).</p>
<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	
<p>Приклади</p>	<p>Про внесення змін до статті 54 Закону України «Про статут і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» : Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2015-VIII. Офіційний вісник України. 2017. № 44. Ст. 1365.</p> <p>Деяки питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю) : постанова Каб. Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 361. Офіційний вісник України. 2017. № 45. Ст. 1402.</p> <p>Про затвердження форм документів з підготовки фахівців у вищих навчальних закладах : наказ МОН України від 05.07.2016 № 782. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1030-16/paran30#n30 (дата звернення : 03.06.2017).</p> <p>Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 № 1131 : постанова Каб. Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 424. Урядовий кур'єр. 2017. № 111. С. 4.</p> <p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556- VII. Голос України. 2014. № 148. С. 2–13</p>

Додаток 3

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячено уточненню особливостей використання фразеологічних одиниць на позначення процесу праці в в англійській мові. Тема дослідження визначила об'єкт і предмет дослідження. Магістерська робота складається з трьох розділів. У першому розділі подано теоретичні концепції, засновані на розглянутій науковій літературі та наукових статтях, а саме загальне поняття фразеології, поняття фразеологізму, поняття ідіоми, поняття фразеологічної одиниці та класифікації фразеологічних одиниць. Результати аналізу структурно-семантичних класифікацій фразеологічних одиниць описані в другому розділі. Зокрема окреслено кількісні та якісні характеристики 175 фразеологізмів, виділених та проаналізованих відповідно до структурних та семантичних класифікацій, розглянутих у теоретичній частині. Третій розділ роботи присвячено методичним підходам і прийомам, які використовуються у викладанні фразеологічних одиниць у вищій школі, представлено комплекс вправ на засвоєння фразеологічних одиниць, що були предметом дослідження.

ABSTRACT

The research is devoted to clarifying the peculiarities of the use of phraseological units denoting work in English. The research topic defined the object and subject of the research. The master's thesis consists of three parts. The first part presents theoretical concepts based on the reviewed scientific literature and scientific articles, namely the general concept of phraseology as a science, notions of idiom and phraseological unit and the classification of phraseological units. The results of the analysis of structural and semantic classifications of phraseological units are described in the second part. In particular, we focus on the quantitative and qualitative characteristics of 175 phraseological units, selected and analyzed

according to the structural and semantic classifications outlined in the theoretical part. The third part of the paper is devoted to methodical approaches and techniques used in teaching and learning phraseological units in higher education, on the grounds of which a set of exercises for mastering phraseological units under study has been developed.

Додаток I

МОВНІ КЛІШЕ

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ОПИСУ СТАНУ ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ

- Прийнято вважати, що...
- Загальновідомо, що...
- На думку (кого?)...
- Згідно з поглядами (кого?)...
- Як вважають (вважає)...
- Наявні погляди щодо цього питання можна класифікувати так...
- Дослідженням цієї проблеми у різні часи / періоди займалися...
- Цих поглядів дотримуються (дотримується)...
- Гіпотезу / припущення про... висунув / запропонував...
- Початок тенденції саме такого вивчення поклав...
- Нову концепцію (ідею, теорію, гіпотезу) розробили...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

- Метою є встановити (встановлення)...
- Метою є визначити (визначення)...
- Мета дослідження полягає у порівнянні...
- У дослідженні вивчаються / виявляються / з'ясовуються...
- Мета дослідження – описати / схарактеризувати / виявити / порівняти / узагальнити / розробити...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ПЕРЕХОДУ ДО ЗАВДАНЬ

- Поставлена / сформульована мета вимагає / передбачає розв'язання цілої низки конкретних завдань, а саме:...
- Для реалізації мети поставлено такі завдання...
- Мета зумовила конкретні завдання, а саме:...

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

- проаналізувати (методику, закономірності, тенденції, проблеми, роль, можливості, реалії та перспективи)...
- виявити закономірності...
- дослідити особливості...
- встановити (закономірності, тенденції, основні закони, принципи, системні ознаки, параметри)...
- класифікувати...
- описати (особливості, проблеми, параметри, ознаки, структуру, співвіднесеність, зв'язок, аспекти, засади, тенденції)...
- обґрунтувати (теорію, тезу, погляди науковців на..., концепцію, перспективи, систему, шляхи розв'язання проблеми)...
- узагальнити (досвід, висновки, результати попередніх досліджень, результати експерименту, експериментальні дані, статистичні дані, матеріали дослідження)...
- розглянути (проблеми, особливості, параметри, ознаки, структуру, зв'язок, сутність, основні принципи, засади, характер, аспекти, механізми)...
- з'ясувати (причини, сутність, особливості, умови, характер, природу й структуру, місце й роль, основні принципи, параметри, закономірності)...
- порівняти (позиції, результати, погляди, параметри, різні підходи, наукові концепції, якості, ознаки, функції, дефініції)...
- охарактеризувати (сутність, сучасний стан, значення, механізм, основні напрями, особливості, передумови, якості, причини, принципи)...
- відстежити (процес, логіку, факти, причини, можливості, умови)...
- запропонувати (нові підходи, шляхи розв'язання проблеми, класифікацію, рекомендації, нові методики дослідження)...

сформулювати (закони, принципи, завдання, правила, висновки, рекомендації щодо, позицію щодо)...

- навести (теорію, загальну характеристику, відомості, класифікації, типології)

ПЕРЕХІД ДО ОСНОВНОГО ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ

- Є підстави вважати...
- Перевіримо висунуте припущення...
- Однією з найважливіших особливостей досліджуваного об'єкта є...
Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження...
- Матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати / узагальнити / уточнити / конкретизувати / класифікувати / провести нову таксономію...
- Вдалося зафіксувати / з'ясувати / помітити певні закономірності...

ЛОГІЧНІ ПЕРЕХОДИ ВІД ОДНОГО АСПЕКТУ ДО ІНШОГО

- Як було сказано (показано, зауважено, зазначено, встановлено, виявлено, з'ясовано)...
- Як уже вказувалося / підкреслювалося вище / раніше...
- Вище йшлося про...
- Згідно з цим...
- Відповідно до цього...
- У зв'язку з цим...
- У зв'язку з викладеним вище...
- Далі з'ясуємо...
- У такий же спосіб знаходить свій вияв...

ДОПОВНЕННЯ АБО УТОЧНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

- також...
- при чому...
- при тому...
- разом з тим...
- крім того...
- більше того...
- до речі...
- між іншим...
- головним чином...
- особливо...
- точніше...
- маємо на увазі...
- по суті...
- втім...
- (у)все-таки...
- тим більше, що...
- у тому числі...
- тобто...
- а саме...

ПОРІВНЯННЯ АБО ПРОТИСТАВЛЕННЯ

- однак...
- проте...
- але...
- так само...
- так само, як і...
- не лише..., але й...
- порівняно з...

- на протывагу (чому?)...
- навпаки...
- аналогічно (до чого?)...
- таким же чином...
- з одного боку..., з іншого боку...
- у той же час, як...
- разом із тим...
- тим більше, що...ф

ВИСНОВКИ

- Отже, ...
- Таким чином, ...
- Проведене дослідження дозволяє зробити висновок ...
- Сформулюємо основні висновки та рекомендації...
- Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що...
- Підбиваючи підсумки, сформулюємо...
- Можна зробити низку висновків...
- Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки:...
- Дослідження дало можливість сформулювати такі висновки ... .

Англійська мова

The concrete tasks of our research are as follows: a) the analysis of ... comparative analysis of...;

The methods used in this research include: a) semantic and structural description; b) quantitative analysis; c) comparative analysis;

The analysis of... involves two distinct procedures ...

A ... analysis of ... is carried out in the research paper.

The findings suggest that...

... the specific features are theoretically grounded.

... the main stages in ... are revealed.

The intent of this paper is to report on a study conducted ...

They can be classified according to the following criteria: 1) their syntactic structure;

2) the number of...; 3) the ... character;

There were two distinct stages in the data collection process ...

Some new data, historic facts and materials unknown earlier are introduced ...

The data are being subjected to multiple levels of analysis.

... presents a persuasive argument for ...

The data reported in this paper were drawn from a limited sampling.

The representative utterances ... listed are merely suggestive of the variety of ... what are some possible classroom applications of these considerations.

The classification of... appears to be ...

The main tendencies... are substantiated.

the comparative analysis of the tendencies is provided.

some ways for the improvement of ... are elaborated.

The finding has certain teaching applications ...

Looking at the overall patterns of frequency ...

In accordance with this classification ... are subdivided into .

The results of the research enable us to draw some general conclusions.

The present paper is an attempt at analyzing the functioning of... in ..

Before ... we have to specify the nature of object of our research.

... have some features in common.

Our analysis has been carried out on the material of... The total number of the examples analyzed.

In the first place our data tend to show that... is absolutely predominant.

Scheme ... represents the results of our research into ... as compared with analogous

...

There is no agreement on this point. Some researchers regard it as ...

In this paper we proceed from the classification put forward by ... since it enables one without superfluous detalization to embrace the many-sided nature of this ...

The following ... peculiarities are of paramount importance.

The main components of... representing ...

The basic peculiarities lie in...

The article (paper, book, etc.) deals with...

It is specially noted

A mention should be made...

Basic information on ... is presented.

The text gives a valuable information on...

The paper consists of ...parts (chapters).

The paper contains the following parts: .....

The paper is of interest to...

It (the paper) gives a detailed analysis of ..., contains the data on...

Special attention is given (paid) to...

It should be stressed (emphasized) that...

The method proposed ...

The paper deals with the problem of...

The paper addresses the subject of...

The purpose of the paper is to analyze the study ...

Particular attention is given to...

The author concludes that...

The paper explains the specifics of...

The paper refers to...

The author explains in great detail that...

The paper is concerned with...

It is known that...

It should be noted about...

The fact that ... is stressed.

It is spoken in detail about...

It is reported that ...

Much attention is given to...

It is shown that...

The paper looks at recent research dealing with...

The main idea of the article is...

It gives a detailed analysis of...

It draws our attention to...

It is stressed that...

The paper is of great help to ...

The paper is of interest to ...

This study (research) aims to investigate the role of...

The author introduces the concept of...

This study offers the following hypothesis...

This study advances our understanding of...

The author examines the relationship between...

It argues for the idea that...

It compares...

The paper is devoted to a comprehensive study of...

The paper is concerned with the phenomenon of...

It provides insight into...

The paper analyzes ...

The author focuses on ...

It distinguishes and describes the characteristic features...

The study establishes that...

The paper is devoted to a close analysis of ...

The analysis ..., as well as attraction ... establish that ...

The paper is devoted to the current problem of ...

This problem is underexplored and requires further research...

The paper summarizes new material on the topic under study, introduces... into scientific discourse ... The author proposed ...

The paper is interdisciplinary in nature, written at the turn of ...

The subject matter of the study is the analysis...

Such a view will be interesting for experts in ...

The paper is devoted to a detailed analysis of ...

Considerable attention is paid to...

The conclusion dwells upon the...

The paper defines...

The author traces the process of development ...

It summarizes the experience ...

The paper considers the characteristic features of...

The paper presents the key stages of...

As a research task, the authors identified an attempt to assess ...

The paper addresses the processes...

The paper summarizes some of the results of the study ...

The paper analyzes the concepts ...

The key evidence of...is...

The paper analyzes the views of researchers...

The issue of ... is still controversial

This paper attempts to reveal the main reasons ...

The paper presents the views on...

The author attempts to trace the process...

The paper analyzes the scientific research...